

Homenatge a Pau Casals en el seu 95.^è Aniversari

29 desembre 1876
Nadal del 1971

BON NADAL I ANY NOU
als nostres amics

Lluís Carulla, Maria Font i fills

El nostre homenatge a Pau Casals
en el seu noranta-cinquè aniversari

JUSTIFICACIÓ DEL TIRATGE

A part el tiratge normal de tretze mil exemplars, de la present edició han estat impresos:

DEU EXEMPLARS

en acabat i enquadernat de bibliòfil, nominatius, signats per Pau Casals i tots els col·laboradors d'aquesta Nadala, destinats a:

PAU CASALS

CASSIÀ M. JUST,

Abat del Monestir de Montserrat

JOSEP PONT I GOL,

Arquebisbe de la Seu Metropolitana

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

ÒMNIUM CULTURAL

A. P. de l'E. C.

AGUSTÍ DURAN I SAMPERE

JOSEP IGLÉSIES I FORT

CASAL DE L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ

MUSEU-ARXIU DE MONTBLANC

DOS-CENTS EXEMPLARS

numerats del 1 al 200, signats

EDICIÓ OCASIONAL, DEDICADA ALS AMICS
AMB MOTIU DE NADAL

MOT DE GRÀCIES

A tots els qui han ajudat a preparar aquesta Nadala:

- Mestre Pau CASALS i la seva esposa MARTA, que ens han atès reiteradament en llargues entrevistes telefòniques.
- El seu amic íntim i fotògraf Sr. Horace GILL. En mèrit d'aquesta amistat ens ha estat permès de reproduir les transparències de la portada i les de les pàgines 17, 25, 40 i 92.
- Joan ALAVEDRA, autor del poema que va inspirar l'obra magna de Casals, *El Pessebre*, fidel amic del Mestre i la seva esposa.
- Enric i Lluís CASALS, germans del Mestre.
- Miquel COLL I ALENTORN. Es fa ressò del Mil·lenari de l'Abat Oliba, que separat deu segles de Pau Casals, fou, com el Mestre, una vida creadora al servei de la Pau i del País.
- Antoni TÀPIES. Ha donat una composició dedicada a Pau Casals que serà enviada al Mestre.
- Professor Josep TRUETA. L'emèrit catedràtic de la Universitat d'Oxford, té un tresor de correspondència i records del Mestre, que ens fou deixat sense reserves.

- Als MESTRES i AMICS que han fet possible l'epígraf "Catalunya també opina". A més de TÀPIES, Professor TRUETA i COLL I ALENTORN, ja esmentats i que hi han col·laborat, cal agrair a:

Antoni M. BADIA I MARGARIT

Pere DOMINGO SANJUAN

Salvador ESPRIU

Joan FUSTER

Cassià M. JUST,
Abat del Monestir de Montserrat

Oriol MARTORELL

Joan MIRÓ

Francesc de B. MOLL

Ramon MUNTANYOLA

Joan OLIVER

Josep PONT I GOL,
Arquebisbe de la Seu Metropolitana

Jordi RUBIÓ I BALAGUER

Joan TRIADÚ

Pau VILA

EL NOSTRE HOMENATGE A PAU CASALS en el seu noranta-cinquè aniversari

1876 - 1971 Homenatge mundial a Pau Casals

El dia 29 d'aquest mes de desembre, en complir Pau Casals, el català universal, el seu noranta-cinc aniversari, com previnguts per una consigna misteriosa, el diaris, les ràdios, les televisions, els governs, les entitats i homes insignes o humils de tot el món felicitaran i festejaran el Mestre. Països de més ençà, països de més enllà del teló d'acer. Països del tercer món. Tots coincidiran, com cada any, en la joia de commemorar el gloriós aniversari.

El 29 de desembre de 1966, en complir-se el noranta aniversari, envaïa la casa del Mestre una allau de flors. Arribaren milers de cartes, cablegrams i obsequis. Rebia a casa seva l'encaixada de personalitats arribades d'arreu de la terra, des del vice-president Humphrey que acudia en nom de la Casa Blanca fins a U Thant que era portador dels respectes de l'ONU. Des de la Cort de Bèlgica que envia una joia de la difunta reina Elisabet, fins a Nelson Rockefeller que decreta el dia 29, Dia Pau Casals a l'Estat de Nova York; pobles que engeguen les campanes; ràdios com la de Budapest, Israel, Moscú que donen aquell dia exclusivament música Pau Casals...

Si això passava en complir el Mestre noranta anys, com vibrarà el món sensible en l'aniversari gloriós dels noranta-cinc anys!

El nostre país hi serà en esperit. Participació en aquesta presència vol ser la nostra Nadala que avui emprèn el vol cap a Puerto Rico precedida i seguida, n'estem segurs, de multitud d'altres felicitacions i homenatges dels seus compatriotes.

Trilogia eminent

L'any 1971, el del mil·lenari de l'Abat Oliba que ara celebra Catalunya, uneix dos Nadals successius (el proppassat i el d'enguany) en l'escaiença de dos aniversaris gloriosos: el centenari del naixement de Prat de la Riba i els noranta-cinc anys de Pau Casals.

Són tres dates, tres fites coincidents, de tres homes separats en el temps, en l'espai, en els seus altíssims serveis al país, però que formen una trinitat amb una obsessió:

Catalunya.

Oliba: el forjador de la Catalunya Comtal.

Prat de la Riba: el Seny Ordenador de la Catalunya renai-xent.

Pau Casals: "el gegant de la música d'aquest segle, home de pau i campió dels drets humans" (U Thant) amb el pensament i l'actitud de tot temps de cara a la seva terra.

Per molts anys, Mestre

Quan l'Estat d'Israel donava la més alta condecoració nacional —el títol de “Ciudadà d'Honor”— a Pau Casals en ocasió d'ésser executat *El Pessebre*, el 1969, a Jerusalem i a Cesarea, “el seu escenari natural”, el pergami que li lliurava el cap del govern, Golda Meir, i quatre ministres, deia així:

“Que us sigui donat de veure i viure amb els vostres propis ulls, durant la vostra vida i la nostra, la realització dels elevats ideals que teniu arrelats al cor i que irradien del vostre violoncel. Amén. Amén.”

No cal dir com els compatriotes fem nostre, en forma entranyable, el vot d'Israel, especialment en aquest Nadal de 1971. I diem al Mestre: Per molts anys!

L'Evangeli cívic de Pau Casals

Si les mans i l'arquet diví del Mestre arrenquen harmonies amb ressò d'immortalitat, la seva ploma ha fet recomanacions que tenen el valor d'un Evangeli cívic. Heus-ne ací dos exemples del nostre "predestinat" (Paderewski):

"Ah, si cada home estimava de tot cor la seva terra, les seves tradicions, la seva llengua! Cadascú al seu lloc, com en una orquestra... Quin acord que s'obtindria!"

"Uns mots per als catalans? Que facin valer tots els seus drets i que no oblidin cap dels seus deures."

Els deures i la consciència d'un Casals i d'un Prat

No hi ha res com l'exemple i la dedicació total d'un Pau Casals i d'un Prat de la Riba per a imposar deures. Casals és, com ha estat dit d'alguns, pocs, grans homes, una consciència del nostre temps que ha d'obligar-nos.

No fou pas menys consciència d'un poble, el fill de Castellterçol nat ara fa cent un anys: Prat de la Riba.

El petit homenatge a Pau Casals ofert amb aquesta Nadala té, malgrat la seva presència a 13.000 llars que la rebran, el condicionament que comporta el fet de ser fruit de la iniciativa privada, acompanyada, però, i a la vegada enriquida, per l'epígraf "Catalunya també opina", sota el qual han estat reunides les opinions de mestres i amics que són el testimoniatge d'una altíssima representació del país.

Per això, talment com per a la feina s'aparellen en línia el sembrador i l'arada, s'ha volgut que aquest noranta-cinquè aniversari i la consciència (consciència dels deures més que no pas dels drets) s'aparellin també, en la línia recta que ha viscut Pau Casals i que va viure Prat de la Riba, i obrin un solc profund i assaonat, com el rastre que han deixat a la terra de Prat, Casals i Oliba.

Perquè aquells deures que Pau Casals no vol que s'oblidin no poden restar —en ocasió del memorable aniversari del Mestre— en el fet estricte d'aquesta felicitació i la seva difusió.

Sobretot perquè al país li cal el suport de tots, i ningú "no ha d'oblidar cap dels seus deures".

Amb aquest propòsit neix una fundació

S'ha cregut, doncs, que el deure que assenyala Pau Casals, el record de l'obra de Prat de la Riba i tot allò que suggereix aquesta triple efemèride, pot tenir una correspondència adient mitjançant la creació d'una fundació.

aquesta fundació queda instituïda
COM UN DO A CATALUNYA

S'ha emprat, expressant-hi l'*afecte més sagrat*, les mateixes paraules que emprà el Mestre "el Gran Sacerdot de la Música" quan fundà l'Orquestra Pau Casals a Barcelona, al mateix moment que era pregat per la reina Maria Cristina perquè la instal·lés a Madrid sota el reial patronatge.

La fundació (1) tindrà l'objectiu de promoure allò que sigui vital per a la cultura del país i que han estimat i venerat —des de l'abat Oliba fins a Prat i Casals— la munió de gent, tant de patricis com de generacions anònimes, que ha fet possible la pervivència del nostre ésser. Sobretot aquelles generacions de la Renaixença, sovint discutides, a vegades incomprendiblement bescantades. Però és només gràcies a elles que són veritat les paraules sacramentals de Guimerà —l'altre immortal fill del Vendrell, veí de casa de Pau Casals— quan, en 1895, va encapçalar el seu històric discurs, el primer que es feia en català, de presa de possessió de la presidència de l'Ateneu Barcelonès, dient, davant la docta sala posada dempeus: "Catalunya no ha mort".

Lluís Carulla-Maria Font
i fills.

(1) Bé que la Fundació estava prevista per a més endavant, l'estímul de la triple commemoració ha fet que comenci des d'ara, precautòriament i progressiva, el seu rodatge, per tal d'anar fitant i fressant el camí constitucional.

Lluís Carulla i Canals

Compositor Bach, 13 - Barcelona

Imprès per Edigraf

Tamarit, 132. - Barcelona, Desembre 1971

Dipòsit legal - B. 40.958 - 1971

Allunyat fa tant anys
del meu estimat país, en el qual
penso contínuament, creguem que es un
gran reconfort per a mi veure que els
meus compatriotes no m'obliden.

Pau Casals

13

ASPECTES DE LA VIDA I DE L'OBRA DE PAU CASALS

Per Joan Alavedra

EL VIOLONCEL·LISTA

J

a en el seu debut, a París, el 1899, **Pau Casals va imposar-se com a gran violoncel·lista**. Cap al 1905, tornant de Rússia, fou proclamat, a Europa, «el primer violoncel·lista del món». A Viena, el 1908, hom el consagrà com «el més gran de tots els instrumentistes vivents».

Ysaye, el violinista més famós de la seva època, tocà amb Casals el **Doble concert per a violí i violoncel** de Brahms, a Moscou, el 1905. Després de l'audició, la mateixa nit, arribant a l'hotel escriví una lletra a la seva esposa, a Brussel·les, en la qual analitza perfectament l'art de Casals, i en diu la seva impressió:

«Casals és veritablement un artista sensible, profund, molt músic en la més ampla accepció del mot. Cap detall no és negligit, tot és posat en relleu amb tacte, ciència i discerniment i sense cap posa, sense moviments del cap, i sempre expressiu. Vull dir sense moviments del cos innecessaris. El conjunt físic es mou bé, l'actitud és el moviment reflex del pensament, i és just, vivent, emocionat fins al profund de l'ànima. És el millor dels instrumentistes de tots els temps.»

Altres personalitats han dit, també, d'ell:

Wilhelm Kempff

Casals és el Mestre dels Mestres. Per a tots nosaltres, és com el sol. Ens escalfa i ens il·lumina.

David Oistrakh

He après més en aquests cinc dies de contacte amb Pau Casals que en tota la meua carrera artística. No oblidaré cap de les seves notes, ni cap dels seus crescendo o diminuendo d'aquest trio de Schubert, que he après de tocar a Prada.

Wanda Landowska

(Amagada a Banyuls, fugint dels alemanys, pocs dies abans d'embarcar cap a Amèrica)

Digueu a Casals que l'adoro. Que el seu tocar és la cosa més bella que hi ha en aquest món. I que el meu únic consol, en aquests moments, és poder escoltar algun disc d'ell amb els ulls closos, en la intimitat.

Fritz Kreisler

Anunciant l'arribada de Casals als Estats Units

Ara arriba el Rei de l'Arc.

Mangeot

«Le Monde Musical», París

Casals és l'únic artista al món que ningú no discuteix.

Leschetizki

Als seus deixebles, l'endemà del sensacional debut de Casals a Viena

No us perdeu mai cap concert de Casals!

Furtwängler

Aquell qui no ha sentit Pau Casals no sap com pot sonar un instrument de corda. Aquesta síntesi de bellesa natural i d'espiritualitat és única.

Ziloti

Director dels Concerts de St. Petersburg

El do més preat que Déu m'ha fet a la vida és haver pogut sentir Pau Casals.

Newman

Fugitiu dels alemanys arribant a Prada

La meva inspiració, Mestre, ha estat sempre el record de la vostra sonoritat. Necessitava veure-us per a poder tornar a tocar. Ens cal que sigueu com sou. Un pur...

Grieg

Després d'haver acompanyat Casals al piano

Casals no interpreta... Ressuscita!

Paderewski

Casals és un predestinat.

Bruno Walter

Després de sentir-lo en un assaig

Casals toca amb tota la seva santa fervor i la seva santa perfecció.

Fox-Strangway

A «Observer», Londres

En tot allò que Casals realitza sembla aspirar a un ideal invisible i inaccessible i si una part d'aquest ideal és atesa, queda immediatament com el model més alt. Aquest savi-artista és el músic més musical de tots els que viuen avui.

Durant un assaig a la sala de música de la caseta del Mestre a Molitg.

Foto: Horace Giff

Arndt

Senador per a la Ciència i l'Art a la República Federal Alemanya

Quan Casals toca, Déu va al concert. Serveix la Belleza, la Veritat, la Pau.

«The Times»

Londres

La grandesa de l'artista només pot ésser comparada a la de l'home. Aquest home baix i fort, d'aspecte normal, es transforma tocant. El seu rostre s'endolceix i pren l'expressió d'un visionari. En el seu joc no s'hi sent mai la rutina, sinó sempre la mateixa inspiració misteriosa. Quin caràcter tan ferm i tan determinat! És indomtable i resolt, àdhuc en els matisos més delicats de les obres. I els qui no el coneixen no sabran mai la qualitat de l'acer que es dissimula dessoria la seva veu dolça i mesurada.

Conxita Badia

L'essencial del meu cant m'ho ha ensenyat el violoncel de Casals.

Istomin

Pianista, als crítics musicals de París

El meu mestre ha estat Pau Casals. És ell qui m'ha donat la noció del gran art.

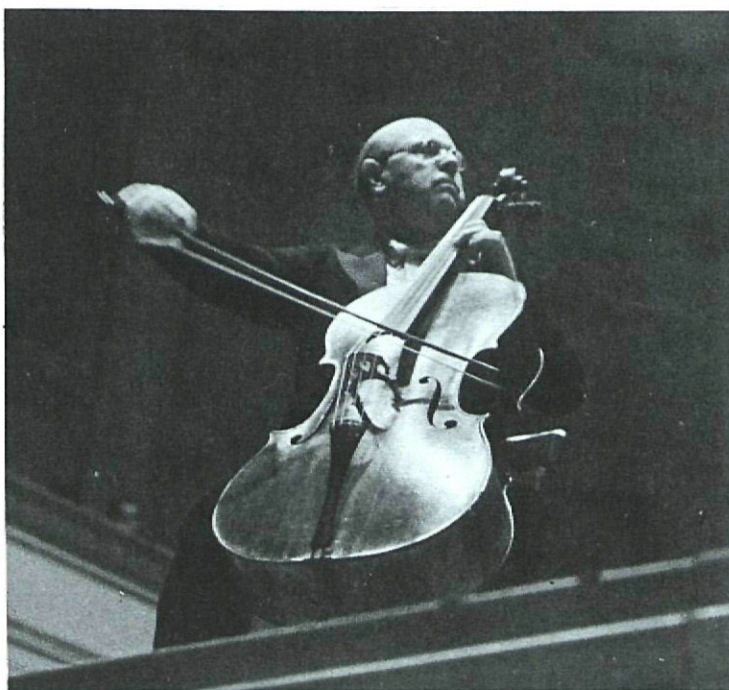
Al Palau de la UNESCO, de París, en celebrar el gran homenatge pòstum a la memòria de l'ex-secretari general de les Nacions Unides, Dag Hammarskjöld, toquen dos fragments del **Cigne de Tu-**

nela, de Sibelius, i **El Cant dels Ocells**, per Pau Casals, les obres preferides del qui durant tants anys dirigí l'ONU.

Quan Casals era a Prada, a fi de decidir-lo a anar a Nord-Amèrica, li envien una edició completa de les obres de Joan Sebastià Bach, que reproduïx fotolítogràficament l'edició de la «Bach Gesellschaft», amb aquesta impressionant dedicatòria: «A Pau Casals, alguns dels seus amics, col·legues i fervents adeptes s'han permès d'oferir aquest modest testimoni del seu afecte, de la seva veneració, de la seva admiració, i de la seva reconeixença.» I segueixen les signatures autògrafes de: Ernest Bloch, Arturo Toscanini, Paul Hindemith, Bruno Walter, Jascha Heifetz, Artur Rubinstein, Wanda Landowska, Artur Schnabel, Rudolf Serkin, Sergi Kussevitzki, Dimitri Mitropoulos, David Mannes, Gregor Piatigorski, Alexander Schneider.

*La joia desbordant de l'artista
que, en un assaig,
canta amb l'orquestra
un bell passatge de l'obra.*

La potència

EL DIRECTOR D'ORQUESTRA

Q

uan Pau Casals decidí crear una orquestra a Barcelona, havia ja dirigit les millors d'Europa i d'Amèrica, i refusat els oferiments rebuts per a la direcció permanent d'algunes. La reina Maria Cristina, en conèixer el seu propòsit, el cridà a Madrid i li prometé tot el seu ajut si la creava en aquella capital. Casals, que la premsa de Londres, on dirigia sovint, havia comparat a Toscanini, va contestar-li que el que ell es proposava era «una cosa de sentiment», que no pretenia «fer-se un nom com a director», sinó, simplement, «fer un do a Catalunya».

No trobà, entre nosaltres, gaire col·laboració, però decidí tirar endavant. Quan tenia els músics contractats, caigué malalt i l'orquestra cobrà, puntualment, durant un any i mig seguit sense poder començar. A la fi arribaren aquells assaigs famosos, i aquells concerts excepcionals. L'Orquestra Pau Casals actuà durant setze anys, del 1920 al 1936, i en aquest període donà 363 sessions. Va fer honor a Catalunya i fou considerada com una de les millors d'Europa.

Casals creu que el director d'orquestra es veu, sobretot, en els assaigs. És allà que ha de procurar que l'orquestra compregui i interpreti bé l'obra. En el concert, el director ha de donar amb emoció i inspiració el to general. És per aquest motiu que els assaigs de Casals han suscitat tant d'interès. Sir Adrian Boult, el director anglès, va passar un mes a Barcelona assistint als dos assaigs diaris de l'Orquestra Pau Casals. Quan arribà a Londres digué: «Ha estat un veritable curs de direcció.»

A França han editat un disc de l'assaig orquestral, fet per Pau Casals, de l'*Elegie*, de Fauré. I a Amèrica han fet films, que han estat passats en cinemes públics, àdhuc a Barcelona, de Pau Casals donant lliçons d'interpretació de violoncel.

Stern i Primrose, considerats com el primer violí i el primer viola d'avui, assisteixen a un assaig d'orquestra de Pau Casals. Aquest no s'adona de la seva presència fins al cap d'una estona: —Perdonin! —diu. I crida—: Portin unes cadires! —No, Mestre —diu Stern—. No podríem seure. Això que vostè està dient a l'orquestra, tots plegats hauríem d'escoltar-ho de genolls.

Krachmalnick, violí solista de la Filharmònica de Filadèlfia, després de sentir les indicacions que Casals li fa en un assaig, diu: «Tinc la impressió que fins ara no sabia tocar.»

Després de l'audició de la *Inacabada* de Schubert, per l'Orquestra Pau Casals, a Barcelona, el gran director **Kussevitzi** envia un ram de flors a Pau Casals amb els mots: «Com a agraïment a la millor versió que n'he sentit mai.»

Durant el I Festival de Prada, dedicat a Bach, es toquen tots els **Concerts de Brandeburg. Schneider**, el violinista internacional, digué: «Aquesta música mai no ha estat compresa ni tocada tan clarament com ara que l'ha dirigida Pau Casals, tot i que, com sabeu, tots nosaltres hàgim interpretat els **Concerts** sota la batuta dels directors més coneguts i més competents del segle. Quina llàstima que tots els músics del món no puguin assistir a aquestes inoblidables hores d'assaig!»

I **Tortelier**, el famós violoncel·lista francès, escriví: «Alguns solistes de reputació mundial han esperat vint, trenta anys, per descobrir el veritable caràcter d'aquesta música divina. Sota l'impuls de Casals se sent com el missatge d'una veu sobrenatural. Transfigurats per la música, Casals té la virilitat de l'home, la frescor de l'infant i la paciència de l'àngel.»

«Casals dirigeix l'orquestra que ell ha fundat, amb un vigor, una mestria, un sentit estètic tan refinat, una tan ampla i tan perfecta comprensió de l'esperit de Beethoven, que trasbalsa, emociona i comprèn. Cal haver assistit en aquestes execucions modèliques en tots els aspectes per a adonar-se de l'efusió, de l'entusiasme d'un auditori català. Quin impuls d'instint cap a la bellesa! L'entusiasme frenètic del públic, el seu deliri, eren realment emocionants. Una sensació que hom ressent rarament a la vida i que fou, també, una gran lliçó d'art.»

Ysaye

Després de l'audició del **Siegfried-Idyll**, a Barcelona, **Wetzlar**, el director alemany, diu a Pau Casals: «Vós m'heu revelat tota la bellesa d'aquesta obra...!»

Eugeni Ormandy, director de l'Orquestra de Filadèlfia, parla amb Casals de la part orquestral del **Concert** per a violoncel i orquestra, de Schumann, i confessa que Casals li ha fet veure aspectes de direcció d'aquesta obra que fins en aquell moment li havien passat despercebuts.

«Pau Casals —diu— no solament és el més gran violoncel·lista, sinó, potser, el més gran músic vivent.»

«S'absté de tot el que és teatral o efímer. Cerca la veritat. La gent no sap fins a quin punt els directors ens han destruït Beethoven i Brahms amb el seu sentimentalisme, i que l'única manera de recobrar-los és traduir fidelment cada una de les seves paraules, com fa Casals.»

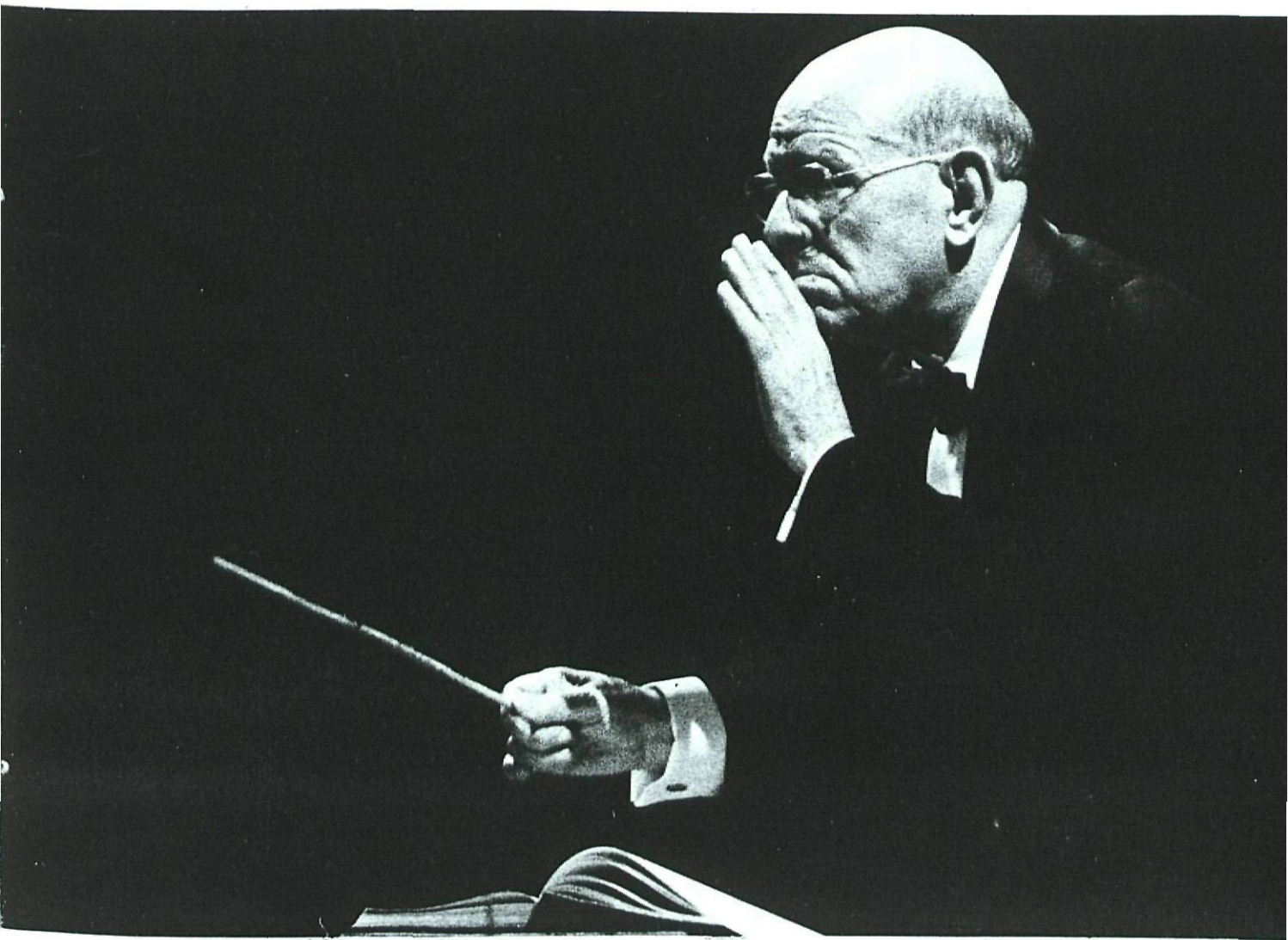
Fox-Strangway

«Observer», Londres

Assajant l'Himne a l'ONU, l'octubre passat

L'expressió del rostre mentre dirigeix.

En el Festival celebrat al Carnegie Hall, de Nova York, a la memòria del director d'orquestra Monteux, el cartell anunciava:

«L'orquestra serà dirigida pels dos directors més grans del món: Stokowski i Pau Casals.»

A noranta anys, Casals dirigeix una audició de **La Passió segons Sant Mateu**, de Bach, a Nova York. La impressió que fa l'audició és tan extraordinària que tota la premsa la comenta exaltadament dedicant-hi diverses columnes. La conclusió a què arriben espontàniament tots els crítics és que:

«La versió que ens ha ofert Pau Casals és la millor que mai s'ha sentit en aquesta capital.»

Quan alguns crítics pregunten a Casals el temps que li ha calgut per a estudiar tan profundament l'obra, Casals contesta: «L'he meditada tota la meua vida.»

A noranta-dos anys, dirigeix en la inauguració del Festival de Waterloo Village **La Simfonia Haffner**, de Mozart, «amb el vigor, la concentració i l'agilitat d'un jove —diu un crític, que hi afegeix—: Cada matí, cada entrada eren donats com si la composició anés fluint del mateix Mozart».

«Una meravellosa lliçó de direcció i d'interpretació.»

Alan Branigan

«Director fenomenal, únic...»

A «New York Post»

El 15 d'abril de 1969, a noranta-tres anys, Pau Casals dirigeix durant la Setmana Pau Casals, a Nova York, la seva **Sardana**, executada per cent violoncel·listes.

Recentment ha dirigit la **Novena Simfonia** de Beethoven, en el Festival de Puerto Rico, on cada any dirigeix concerts.

Cada any, àdhuc aquest any 1971 —noranta-quatre anys— dona a Marlboro, a l'Escola de Música Serkin, cursos d'interpretació de violoncel, i dirigeix obres simfòniques de Mozart, Beethoven, Brahms, Schubert, Schumann... que es graven en discos.

La Convenció de Mestres de Música dels Estats Units l'ha nomenat «Mestre de l'Any» i ha celebrat el Casals Day amb un concert de setanta-dos violoncel·listes que han tocat la fuga del «Cor dels Reis Màgics», d'**El Pessebre** i la **Sardana**, de Pau Casals.

Foto: Horace Gill

LA CATALANITAT D'UN ARTISTA UNIVERSAL

EL COMPOSITOR JOVE

dissset anys, el 1893, Pau Casals va compondre la sardana **Jovenívola**.

UNA SARDANA A LONDRES

A trenta-cinc, els alumnes de la London Violoncel School, creada sota el patrocini de Casals, li demanen una obra original per a violoncel. Casals compon la famosa **Sardana per a violoncels**, on glossa, a vuit veus, la Processó de Sant Fèlix, de la Festa Major de Vilafranca del Penedès. Aquesta sardana ha estat executada a Londres, a París, a Barcelona, a Zuric —per cent vint violoncel·listes—, a Brussel·les, a Lieja, a Zermatt, i, darrerament, a Nova York per cent violoncel·listes vinguts d'arreu del món per tal d'ésser dirigits pel Mestre, amb motiu del grandióss homenatge tributat al músic de noranta-quatre anys en la Setmana Pau Casals.

L'ESTIMUL A GARRETA

Descobreix i estimula' el compositor Garreta, del qual dona les obres, no solament a Barcelona i a d'altres ciutatş de Catalunya, sinó també a París i a Edimburg.

L'ORQUESTRA «PAU CASALS»

Refusa l'oferiment de diverses orquestres estrangeres, tant d'Europa com d'Amèrica, i ve a fundar-ne una a Barcelona, «com un do a Catalunya». La magnífica Orquestra Pau Casals.

L'ASSOCIACIÓ OBRERA DE CONCERTS

Funda a Barcelona la modèlica Associació Obrera de Concerts. La quota és de sis pessetes anuals, i dona dret a dotze concerts cada any, d'orquestra o de solistes eminents. Actuà durant deu anys —del 1926 al 1936—, tingué revista, biblioteca, escola

*A Prada, al peu del Canigó,
a l'època de la composició d'El Pessebre*

de música i orquestra pròpies, i se'n fundaren sucursals a diverses ciutats de Catalunya. Els seus Estatuts i la seva organització foren estudiats per diversos països estrangers.

A Washington:

—No troba que avui fa una llum de Barcelona?

A Israel, en un kibutz, en el bosc:

—Aquesta olor de pinassa fa pensar en Catalunya.

En un restaurant, vora el llac de Tiberiades:

—Aquesta noia que ens serveix podria ésser de Bonastre, un poblet de muntanya prop del Vendrell.

Quan va acabar-se la nostra guerra, va exiliar-se voluntàriament de Catalunya. Encara no hi ha tornat.

*L'abat Escarré vingué a abraçar Pau Casals a Molitg.
Abans d'acomiar-se, l'artista volgué tocar per a ell
un fragment de Bach i El cant dels ocells.*

Pau Casals tocava El cant dels ocells, amb l'acompanyament de violins davant l'altar barroc de l'església de Prada cada any al final del darrer concert del Festival. La seva casa fou, durant molts anys, centre de romiatge dels que hi anaven amb l'afany de veure i escoltar el Mestre.

MÚSICA PER A MONTSERRAT

29

A desgrat de les seves grans tournées com a concertista, que duraven nou o deu mesos cada any —és l'artista que ha donat més concerts—, ha trobat el temps per a compondre música per a Montserrat. Un **Rosari**, una **Salve**, **O vos omnes**, etc.

L'ORATORI CATALA EL PESSEBRE

La seva obra cabdal, l'oratori **El Pessebre**, composta a l'exili, ha estat aclamada a les principals capitals del món. Quan, en la seva 52ª audició, va executar-se solemniament a Montserrat, Pau Casals va escriure: «Amb aquesta audició, **El Pessebre** s'integra a l'alt lloc a què anava destinat en crear-se: a Montserrat, esperit i cor de Catalunya!»

El Pessebre s'ha cantat en català a vint-i-una ciutats de dotze països estrangers. A les disset ciutats dels quatre països on s'ha cantat en anglès, han sabut, naturalment, que era una traducció de la nostra llengua. Mai cap obra catalana no havia tingut una difusió tan universal.

UNA CANÇÓ CATALANA ARREU DEL MÓN

El Cant dels Ocells, cançó popular catalana que, tocada per Pau Casals, ha estat qualificada de «l'expressió més punyent d'un desig vehement de llibertat» és, gràcies al Mestre, coneguda arreu del món. Casals l'ha donada sempre, des que és fora de Catalunya, al final de cada concert, sense exceptuar el que donà a l'Assemblea General de l'ONU a Nova York, l'any 1958, per als delegats de tot el món, el que donà a la Casa Blanca, de Washington, davant el president Kennedy i els seus invitats, i el que ha donat a l'ONU, també, el 24 d'octubre de 1971, a noranta-quatre anys, com a presentació de l'Himne de les Nacions Unides, la

composició del qual li havia estat encomanada personalment pel secretari general Mr. U Thant. Al final d'aquestes tres solemnitats ressonà, tocada al violoncel per Pau Casals, la nostra cançó tradicional.

PROVENÇA I CATALUNYA

Quan atorgaren el grau de Doctor Honoris Causa de la Universitat de Montpeller a Pau Casals, aquest proposà a un grup de catalans d'anar a retre un homenatge a Frederic Mistral, el poeta provençal tan vinculat amb Catalunya, a Maillane. Algú avisà per telèfon, i fórem rebuts per la població en pes, precedida d'una colla de noies i de xicots vestits amb els vestits típics de provençal. Elles, amb rams de flors. Ells, amb tamborins i flabiols. Casals anà de dret al cementiri i entrà en el temple rodó que fa el panteó de Mistral. S'assegué en una cadira damunt mateix de la llosa, el violoncel a la mà i, enmig d'un gran silenci, cridà, abocant-se a la tomba: «Mistral!, els catalans venim a homenatjar-te!» I tocà Bach, i **El Cant dels Ocells**.

EL SENTIMENT DE LA TERRA

Ha tingut casa a París, a Londres i a Nova York, però cada any ha sentit la necessitat de venir a passar els mesos d'estiu a Catalunya, a la Residència-Museu que va fer-se construir a Sant Salvador, la platja del Vendrell. Allà feia música amb els amics catalans, jugava a cartes amb els pescadors, i rebia la cobla La Principal de la Bisbal per sentir sardanes.

En atenció a Pau Casals, quan ell anà a viure a Moliç, a pocs quilòmetres de Prada, el carilló de l'Hotel Balneari tocà les hores amb el tema musical d'**El Cant dels Ocells**.

A NOVA YORK

Recentment, a Nova York, en el gran sopar de gala que han ofert al Mestre com a darrer dels homenatges amb motiu de la Setmana Pau Casals (sis-centes persones a mil dòlars el tiquet per persona), per postres serviren «crema catalana», tortell, i mel i mató.

L'ARTISTA CATALÀ

Les observacions a l'orquestra pot fer-les en francès, en italià, en alemany o en anglès. El mot d'entrada, però, a vegades li surt en català. Alça els braços enlaire i crida: «Vinga!»

A Washington, va fer a l'orquestra moltes indicacions en anglès, però, en un moment que aquesta va equivocar-se, va paraitzar-la amb un «Eeeep!» enèrgic, fent aquella «e» llarga que en català vol dir: «No badem!»

L'IDIOMA DE LA INTIMITAT

El vice-president dels Estats Units, Mr. Humphrey, el sent parlar en català amb Marta i pregunta a Casals, del qual és amic:

—Perdoneu, Mestre, en quina llengua parleu, amb la vostra esposa?

—En català.

—I ella el sap?

—Perfectament.

—Jo tenia entès que era nativa de Puerto Rico i educada, en anglès, als Estats Units.

—Exacte. La nostra llengua, però, és el català. Si no li pogués parlar en català —diu Casals, rient— em faria l'efecte que no hi sóc casat.

PAU I PABLO

—Com és, Mestre —vaig preguntar-li un dia— que vostè signi sempre Pau Casals i a l'esranger li diguin "Pablo"?

—Ah, m'agrada que m'ho pregunti això! —va replicar vivament—. Vostè ho comprendrà. En primer lloc, com vostè sap, la meua mare era portorriquenya i m'anomenava, de petit, "Pablito", i, de gran, "Pablo", a desgrat que, pels nois del Vendrell jo era en Pauet, i després, pels grans, he estat en Pau. En aquella època, per altra part —darrer quart del segle passat—, era bastant comú a Catalunya dir el nom en castellà. Després —i, de fet, tot ve d'aquí—, la carta on el comte de Morphy, noble castellà, em recomanava —l'any 1899!— al director d'orquestra, de París, Charles Lamoureux, parlava de "Pablo Casals". L'èxit del concert i la carrera fulminant que el va seguir va fer que, en pocs anys, aquest nom quedés registrat definitivament per tots els agents de concerts internacionals.

—Jo, però —continuà— sempre m'he produït en català d'una manera natural. Les meves composicions musicals, des de la primera joventut, són cançons sobre lletres catalanes, sardanes, i obres per a Montserrat, l'Orquestra Pau Casals tenia el nom en català i en aquesta llengua imprimia tots els programes. Els del carrer i els de mà. L'Associació Obrera de Concerts, també els va fer sempre en català... Fins el cel·lo, miri!... ha portat sempre el meu nom en català.

*El Pessebre a Tolosa de Llenguadoc.
Pau Casals dirigeix, en el Capitoli, l'Orfeó Català,
l'Orquestra de Ràdio Toulouse
i els solistes Montserrat Caballé,
Roser Gómez, Raimon Torres,
Joan Oncina i Josep Simorra.
L'endemà, "La Dépêche", en lletres grosses,
a tota pàgina, deia: "L'apoteosi de Catalunya."*

*Cordialíssims contactes
amb Fèlix Millet i Lluís Millet.*

*Lluís M. Millet, Eduard Toldrà i Pau Casals,
en la visita que els dos primers
varen fer-li a Prada.*

PARAULES DE PAU CASALS

h, si cada home estimés amb tot el cor la seva terra, les seves tradicions, la seva llengua! Cadascú al seu lloc, com en una orquestra.. Quin acord s'obtindria!

És a la nostra terra que hem de cercar la nostra força.

En art, la perfecció. En la vida, la justícia.

Mentre siguem capaços d'estimar i d'admirar, som joves.

La música i el sacerdoci no poden fer-se com un ofici. Cal devoció. Us demano que poseu respecte i emoció en la música. És tan bonic! Gràcies!

Clàssic? Romàntic? Modern? No sé què volen dir. El temps no existeix. En art només hi ha bo o dolent. Coses escrites fa segles ens semblen d'avui, i obres molt modernes ja són velles. Mozart encara no ha estat descobert del tot. I després vindrà Haydn. Quant a Bach, que restà tants anys oblidat, no solament no és un músic de dos-cents anys endarrera, sinó de dos-cents anys endavant.

—Ha fet molt, vostè, per Brahms, Mestre!
—Més ha fet ell per mi!

—Uns mots per als catalans? Que facin valer tots els seus drets, i que no oblidin cap dels seus deures.

Som un miracle. Cada un de nosaltres ho és.

Sense llibertat no hi ha ànima, i sense ànima no hi ha art.

No s'acaba mai de posar la base ferma. I només es comença d'estar en el camí de saber les coses quan hom s'adona de la dificultat que presenten les més senzilles. Quan se veuen clares, però, cal anar-hi a fons.

Cal arribar a la «justesa expressiva».

La matèria sempre és activa i si ens distraiem, ens colga les coses.

La recerca de la novetat constitueix sempre un signe d'amateur.

És la idea la que condueix al so.

Els nusos s'han de trencar.

No solfegeu! No vull sentir notes, sinó música...

Sento més que mai la meva responsabilitat com a ésser humà i com a músic, i faig tots els possibles per donar el màxim de mi mateix i de l'experiència que Déu m'ha donat.

Cal apuntalar la base i ésser simple i profund com el Parenostre.

Charlie Chaplin, la reina Maria José d'Itàlia, la pianista Clara Heskil i Pau Casals, al jardí de casa l'actor de cinema, a Suïssa.

L'HOME

Q

EL DEMÒCRATA

Quan Mussolini implantà la Dictadura a Itàlia, Casals digué públicament que, mentre durés aquell règim, no hi aniria mai més a tocar. I ho ha complert.

L'HOME HUMÀ

Quan Hitler promulgà a Alemanya les lleis antisemites que obligaren a marxar d'aquella nació homes com Einstein, Tomàs Mann, Bruno Walter, etc. Pau Casals en protestà públicament i manifestà que, considerant-les indignes del país de Bach i de Beethoven, mentre aquelles lleis fossin vigents al país, tampoc no aniria mai més a tocar-hi. I també ho ha complert.

AJUT DURANT LA NOSTRA GUERRA

Durant la nostra guerra, vingué tres vegades a Barcelona a donar concerts per a la beneficència.

Quan els refugiats del nostre país foren posats, a França, en camps de concentració, els envià, des de Prada, centenars de cartes i diners, i els féu procurar aliments, mantes, medicaments, llibres, etc.

FIDELITAT I AJUT ALS ALIATS

Arribada la guerra mundial, es negà a abandonar França —a desgrat dels oferiments que li feien de diferents països, sobretot de Nord-Amèrica, on arribaren a proposar-li que anirien a cercar-lo en un avió especial, féu declaracions a la premsa francesa, anglesa i suïssa a favor dels aliats, i donà concerts a les principals ciutats de França, i, acabada la guerra, d'Anglaterra, a profit de la beneficència d'aquests dos països.

La seva posició decidida a favor de la democràcia, de la llibertat i de la pau fou coneguda a tot el món.

A Prada, durant la guerra mundial, escolta, ben baixa de so, la ràdio anglesa, mentre els seus amics, a la porta del carrer, vigilen que no passin soldats alemanys.

L'AGRAIMENT D'UNS CONDEMNATS

A Prada, durant la guerra, arribà a Casals —com?— un document procedent d'un camp d'extermini nazi, signat per un grup de jueus, que deia: «Els qui van a morir, a l'Immortal.»

L'AGRAIMENT D'UN PAIS

Acabada la guerra, el ministre francès, Bidault, en nomenar Casals Gran Oficial de la Legió d'Honor, li digué: «Sou una de les consciències del nostre temps.»

L'AGRAIMENT DEL MÓN

Abans de començar la sensacional audició d'El Pessebre a l'ONU —el Palau del Món convertit aquell

*Al saló de música de casa seva a Puerto Rico.
La lleixa que es veu al fons,
damunt la vitrina, coberta
de banderetes —totes les de les nacions
que formen part de l'ONU— té una història curiosa.
Després de l'assaig d'El Pessebre,
al matí, a les Nacions Unides,
U Thant oferí l'apartament que té en el mateix edifici
perquè el Mestre s'hi retirés a reposar.
Casals acceptà i, en trobar-hi aquesta
renglera de banderes, ho comentà amb il·lusió.
Uns quants dies després, en arribar a Puerto Rico,
la trobàrem a casa seva.
U Thant les hi havia enviat.*

dia, per Pau Casals, en Palau de la Música Catalana— U Thant, secretari de les Nacions Unides, presentà Pau Casals als delegats congregats a la gran sala de l'Assemblea General, amb aquestes paraules:

«Dono la benvinguda al Mestre Casals, no solament com a un dels gegants de la música en aquest segle, sinó, també, com a un gran home conegut a tot el món com a home de pau i campió dels drets humans.»

UN ADÉU EMOCIONANT

Molt poc abans de morir, Albert Schweitzer, Premi Nobel de la Pau, des del seu hospital de Lambarène, al fons de l'Àfrica negra, escriu a Pau Casals: «Ai las! He d'acostumar-me a admetre que mai més no ens reveurem. Per això vull dir-te que un dels més grans esdeveniments de la meua vida és haver-te conegut.»

UN TESTIMONI DE QUALITAT

Cassin, Premi Nobel de la Pau, assisteix a l'audició emocionant d'**El Pessebre** a Jerusalem. Després, passa a saludar el Mestre. Li estreny la mà i li diu, amb convicció, el que ja li havien dit dos altres guardonats amb el mateix Premi, el pare Pire, i Luther King:

«Sou vós, Casals, l'home de la pau!»

I, després d'uns mots sobre la personalitat de l'artista i de l'home, acaba amb aquestes paraules:

«L'art és una part integrant de la societat lliure, i un artista, per a poder ésser lleial amb si mateix, ha de sentir-se lliure. Aquest és l'exemple que ens dona Pau Casals.»

A LA CASA BLANCA

El Concert de Casals a la Casa Blanca va a co-

Pau Casals amb la seva esposa, Marta.

mençar. El President Kennedy, dret davant els seus 153 invitats diu:

—Saludo al Mestre que ve a honorar-nos...

I, després d'uns mots sobre la personalitat de l'artista i de l'home, acaba amb aquestes paraules:

«L'art és una part integrant de la societat lliure, i un artista, per a poder ésser lleial amb si mateix, ha de sentir-se lliure. Aquest és l'exemple que ens dona Pau Casals.»

Quan acaba el concert, Casals detura l'ovació amb un signe i anuncia, amb veu baixa, trencada per l'emoció: **El Cant dels Ocells**, cançó popular catalana.

Tothom sap el que aquesta cançó representa per al Mestre. Kennedy, que ha parlat, a soles, durant quaranta-vuit minuts amb Pau Casals, escolta amb el cap baix, immòbil.

Quan Casals acaba, s'alça i, en atansar-se-li el Mestre, l'abraça commogut.

L'endemà, el «Washington Post» escriu: «La Casa Blanca fa reverència a l'immortal Casals.»

Relax a Puerto Rico.

UN ESTIL DE GRANDESA

El president Kennedy decreta que sigui atorgada a Pau Casals la «Medalla de la Llibertat», màxima condecoració nord-americana. Abans de la cerimònia de la concessió, Kennedy és assassinat. El nou president, Johnson, en convocar els designats, decreta que, a títol pòstum, sigui atorgada, també, als difunts Joan XXIII, i president Kennedy. Aleshores, Pau Casals rep una carta del senador Robert Kennedy, germà del president assassinat —i més tard, assassinat ell també— que diu:

«Estimat i admirat Mestre:

»Amb quina satisfacció el meu germà us hauria lliurat la més gran condecoració dels Estats Units! Amb quin noble orgull la rebria, ara, al vostre costat!»

L'HOMENATGE DELS MUTILATS

Cada any, el 6 d'agost, aniversari del llançament de la bomba atòmica sobre Hiroshima —contra la qual Casals va protestar— hom atorga, en una gran cerimònia que se celebra davant l'edifici de les Nacions Unides, a Nova York, un diploma a la personalitat mundial que més s'hagi distingit a favor de la pau i de la llibertat. L'any 1963, aquest honor correspongué a Pau Casals. El document diu:

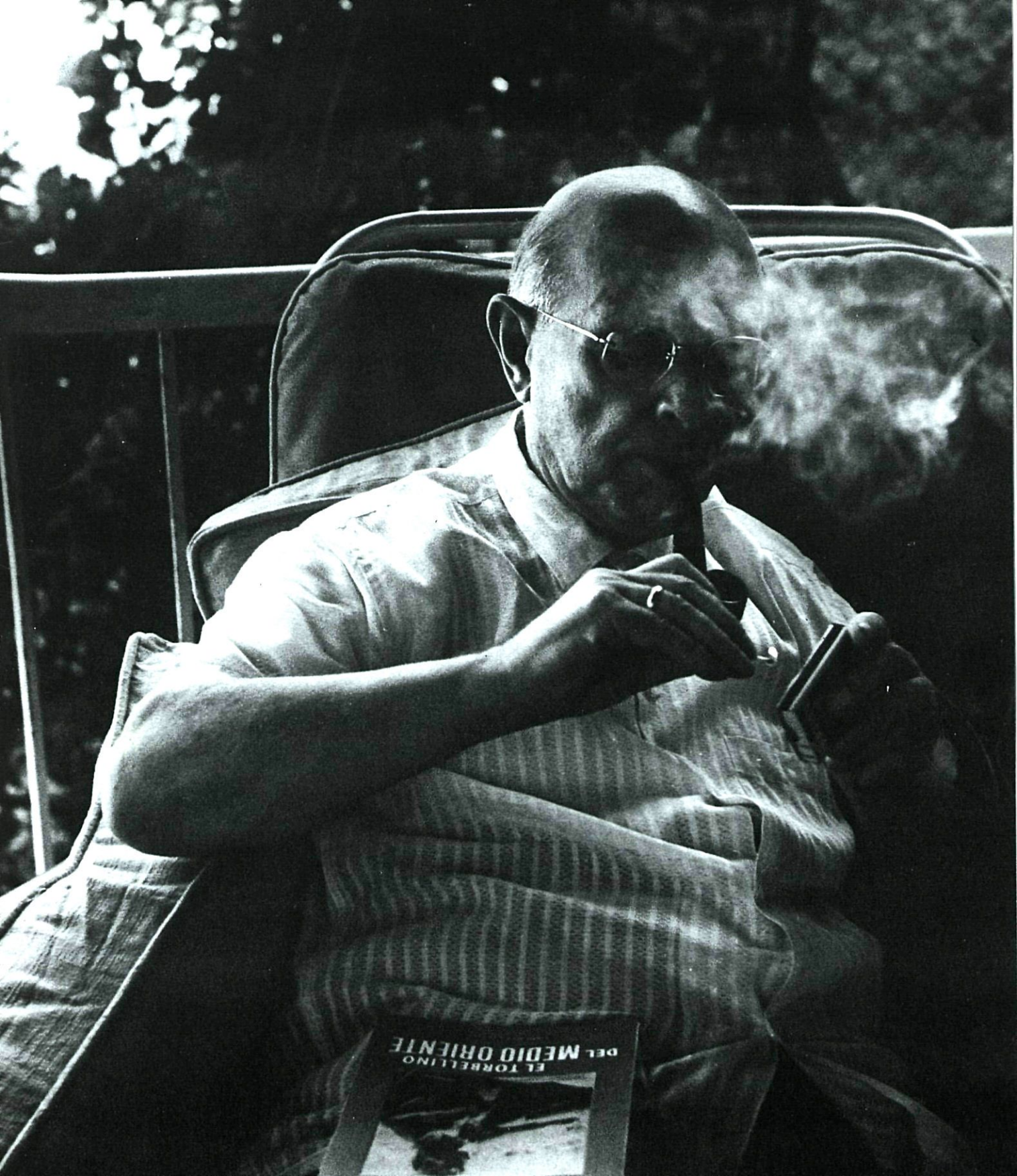
«Deixant la seva carrera per la més urgent de totes les causes, ha lluitat contra la guerra i per l'abolició de les armes nuclears. Reconeixement a la seva extraordinària contribució a la causa del desarmament universal i de la pau en el món.»

Pau Casals ha sabut comprendre amb molta clari-
vidència que el món corre un perill més gran de
part dels que toleren el mal o l'encoratgen, que
dels mateixos que el cometem.

Einstein

En la nostra època depravada, Pau Casals és un
exemple d'integritat intrèpida que res no pot cor-
rompre.

Thomas Mann

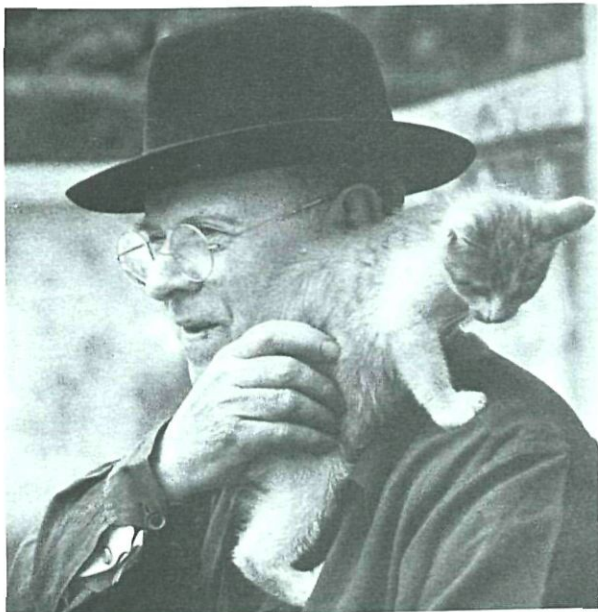
DEL MEDIO ORIENTE
EL TORRELLINO

Foto: Horace Gill

*A Puerto Rico, com a Sant Salvador,
prop del Vendrell, davant el saló de música
hi té l'amplada i la fondària lluminosa del mar.*

*A Zermatt (Suïssa) —on donava cursos de violoncel—
tornant de donar un tomb per la muntanya,
acaricia un gat que té fred.*

EL RECONeixEMENT MUNDIAL

41

Ultimament ha rebut les medalles Albert Schweitzer —la Biblioteca dedicada al qual ha inaugurat recentment amb la filla del doctor— i Albert Einstein.

El Freedom Award (que havia estat, també, atorgat a Churchill), en un banquet de 2.000 comensals al Waldorf Astoria. La placa Lincoln. La Gran Creu de l'Ordre del Mèrit, de França, portada pel mateix ambaixador, des de Washington a Puerto Rico. La Gran Creu de la República Dominicana. La Pan American Union el proclama «Ciudadà Honorari de totes les Amèriques». I molts doctorats d'universitats, diplomes i condecoracions «pels distingits serveis fets a l'art i a la humanitat».

La Medalla de la Pau li fou lliurada solemnement per U Thant, a l'ONU, després de l'audició de l'Himne a les Nacions Unides, compost i dirigit pel propi Pau Casals, el dia 24 d'octubre de 1971.

El diploma de Tel-Aviv, en nomenar-lo «Ciudadà d'Honor», referint-se als temps de prova dels jueus, diu:

«El vostre afecte i la vostra tasca a favor nostre varen ésser per a nosaltres una font d'encoratjament.»

Referint-se al futur:

«Que us sigui donat de viure i de veure amb els vostres propis ulls, durant la vostra vida i la nostra, la realització dels elevats ideals que teniu arrelats al cor i que brollen del vostre instrument de música.

»Amén i Amén.»

MOMENTS ESTEL·LARS

E

A JERUSALEM

El dia de l'audició d'**El Pessebre**, va produir-se l'incendi de la mesquita El Aqsa. Des de l'ample finestral de la cambra del Mestre es domina el vell Jerusalem, bastit sobre el turó ample, voltat de muralla. De dintre la ciutat puja lentament la fumera, espessa i negra, que va aclarint-se i dissolent-se en el cel assoleiat de la tarda. Els àrabs han tancat les botigues i s'han declarat en vaga.

Golda Meir, cap del Govern, que ha visitat personalment el lloc, ha fet declaracions de cara a l'agitació internacional i ha donat les instruccions necessàries, entra a la cambra del Mestre, l'abraça, el besa, i, prenent-li afectuosament una mà, que guarda entre les seves durant tota la conversa, s'asseu al seu costat i li parla d'**El Pessebre**. Són dues hores d'afecte, de somriures, d'intercanvi d'idees, de projectes, d'afinitat i de cordialitat íntimes. Quan s'alça per anar-se'n, torna a besar el Mestre i li diu:
«Fins aquest vespre.»

A la porta, a l'interior de la sala i pels voltants de l'edifici, hom ha pres precaucions contra un possible atemptat dels àrabs. Golda Meir, la primer ministre, entra somrient, donant una mà a cada un dels seus dos néts. A dintre hi ha tres mil persones en un ambient d'entusiasme.

La primera part, dirigida per Sacha Schneider, és molt aplaudida. Quan apareix Casals per dirigir la segona, tothom s'alça i l'ovaciona a peu dret fins que puja a la tarima. Ovació d'admiració a l'artista, d'afecte a l'home. Benvinguda a l'amic de les hores de prova. Salutació al «Ciudadà d'Honor» israelià, honorat amb el Bosc Pau Casals i la institució benèfica Pau i Marta Casals.

Casals s'asseu i agafa la batuta. Tot just comença l'obra, però, s'alça, dona les entrades i fa les indicacions amb energia. Aquell home de noranta-dos

anys que ha travessat l'escena lentament, que ha acceptat la mà del baix Elvira per pujar a l'estrada, ara és el gran director de sempre. I l'obra, impulsada pel Mestre, va creixent a mesura que avança. I quan, després d'aquell esborronador «Glòria!», Casals, braços enlaire, sostingué amb força aquell crit de «Pau!» del final, entonat fortíssim pel cor, els solistes i l'orquestra, aquell crit de «Pau!» en un país en guerra, en una ciutat on hi havia, vivent, un conflicte que podia desencadenar una catàstrofe, la sala, trasbalsada, esclatà en una ovació grandiosa, en una aclamació unànime que s'alçà, poderosa, com una sola veu inacabable...

«Casals! Casals!» cridava la gent. I centenars de persones es precipitaren cap al peu de l'estrada allargant-li les mans. El Mestre s'inclinà per correspondre. Jo l'aguantava pel braç. Estava amarat de suor i la cara, mullada, era extraordinàriament pàl·lida. Marta, entre bastidors, ens mirava amb ànsia. I, de sobte, Casals em diu:
«Els vaig a parlar.»

Era l'audició quaranta-set d'**El Pessebre** i no ho havia fet mai. Alçà un braç demanant silenci, i tothom va emmudir a l'acte. La gent es quedà immòbil al lloc on se trobava.

De la sala arribava la intensitat d'emoció d'aquell silenci. Casals tardà a començar. Parlà d'Israel i de Catalunya i, en un moment donat, hagué de deturar-se. No podia continuar. Davant nostre mateix, jo veia els ulls de la gent brillants de llàgrimes. Aleshores, per tres vegades, envià un bes a la gentada mentre els deia:

«I love you! I love you! I love you!» (Us estimo!)

Tot va desbordar-se. I, tot d'una, enmig d'aquell paroxisme, s'alçà la veu del cor, dels grups d'homes i dones dels kibutz que havien cantat **El Pessebre**. Tothom callà. Cantaven **El Cant dels Ocells**, la nostra cançó catalana! I la cantaven en hebreu, en una harmonització a tres veus!

Pau Casals dirigeix, a Nova York, en el gran concert que donà fi a la Setmana Pau Casals, la seva Sardana, executada per cent violoncel·listes que s'han ofert, generosament, a venir de diversos països.

Ara érem el Mestre i jo els qui ploràvem. Drets damunt l'escena, escoltàvem la melodia que Pau Casals ha fet cèlebre al món sencer, tocant-la sempre després de cada concert com el seu Cant d'Enyorança. Els músics de l'orquestra, drets, estaven tots amb el cap baix. Vaig mirar la sala. Golda Meir, els quatre ministres que l'acompanyaven i els diplomàtics estrangers, com tota la gentada, escoltaven la cançó a peu dret, immòbils i silenciosos, com si escoltessin un himne. Quan va haver acabat, vaig dir al Mestre:

«De tots els que ha rebut pel món, aquest és el més emocionant dels homenatges...»

EL NORANTÈ ANIVERSARI

Arriba a San Juan de Puerto Rico un avió de la Presidència dels Estats Units, i en baixa el vice-president, Mr. Humphrey.

—Què passa, senyor vice-president? —pregunten, sorpresos, els periodistes.

—Què passa? —respon, jovial, Mr. Humphrey—. Que avui el Mestre Pau Casals compleix noranta anys, i vinc a felicitar-lo en nom del president, i de tota la nació americana.

A Puerto Rico és festa. La casa del Mestre ja és plena d'autoritats, d'artistes vinguts dels Estats Units, de comissions d'amics...

De bon matí, l'arquebisbe de San Juan, monsenyor Aponte Martínez, ha celebrat una missa especial, al final de la qual ha dit a Casals:

«Què menys pot fer per vostè, l'Església, que dir-li una missa d'Acció de Gràcies?»

Més tard, han desfilat per la casa els nois i noies de les escoles, han vingut a saludar-lo els professors del Conservatori, els de l'Orquestra Pau Casals, els de la Universitat, la Junta del Festival de Puerto Rico, etc.

Pau Casals acaba d'anunciar al president Kennedy i als seus invitats, a la Casa Blanca, que tot seguit tocarà una canço popular catalana, El cant dels ocells.

Després de l'emocionant execució d'El cant dels ocells, que clou el concert a la Casa Blanca, Pau Casals és felicitat pel president Kennedy, la seva esposa Jacqueline i altres invitats a la festa.

Abans de començar l'audició d'El Pessebre a l'ONU, es reuneixen Souza Rodriguez, (president de l'Assemblea), Pau Casals, U Thant, Joan Alavedra, la senyora de Casals i Sacha Schneider.

«Ja ho sap, Mestre —diu Sacha Schneider—, que ahir, el governador de Nova York, Nelson Rockefeller, va manifestar personalment a la televisió, i avui ja ho publica tota la premsa, que, com a homenatge a vostè en els seus noranta anys, decretava que avui, a tot l'Estat de la seva governació, sigui celebrat el Dia Pau Casals?»

Humphrey entrega al Mestre una carta personal del president Johnson i un retrat, dedicat, del president amb la seva família. Un paràgraf de la lletra diu: «Aquesta nació, i el món sencer, us estan agraïts per la vostra contribució a l'obra de la pau. Heu posat el vostre geni extraordinari i els vostres dots personals remarcables, no solament al servei de la causa de la bellesa, sinó a la de la bona voluntat entre els homes.»

El vice-president adreça a Pau Casals unes paraules plenes d'emoció, i després, amb humor, li diu que ell també vol fer un present:

«No us puc oferir un violoncel perquè sé com estimeu el que teniu. Potser, però, m'acceptareu una pipa.»

La premsa de Puerto Rico, i molta de la de Nord-Amèrica, publica a primera pàgina el retrat del Mestre. Les ràdios d'Europa, tant les de més ençà com les de més enllà del teló d'acer, així com les d'Amèrica, el Japó, Israel, l'Índia, etc., feliciten Pau Casals, comenten la seva vida, i donen discos d'obres interpretades per ell. Els telegrams i lletres, d'institucions musicals, d'orquestrats, d'universitats, d'agrupacions diverses, d'artistes, d'amics d'arreu del món, arriben a centenars. El telèfon no para.

*Diversos moments de l'assaig
de l'Himne a l'ONU,
estrenat el 24 d'octubre de 1971.*

A la tarda, amb la casa i el jardí plens de gent. Casals, Horzowski i Schneider toquen el Trio de Mendelshon, que ells mateixos van tocar per a Kennedy a la Casa Blanca. A continuació, alguns artistes fan música en honor del Mestre.

I, aleshores, arriba aquella nota de sentiment que es produeix sempre quan es tracta de Casals. Aquella nota fonda, inesperada, de qualitat, dignitat i grandesa.

En el fort de la festa, es presenta una personalitat belga i diu que ha de parlar al Mestre.

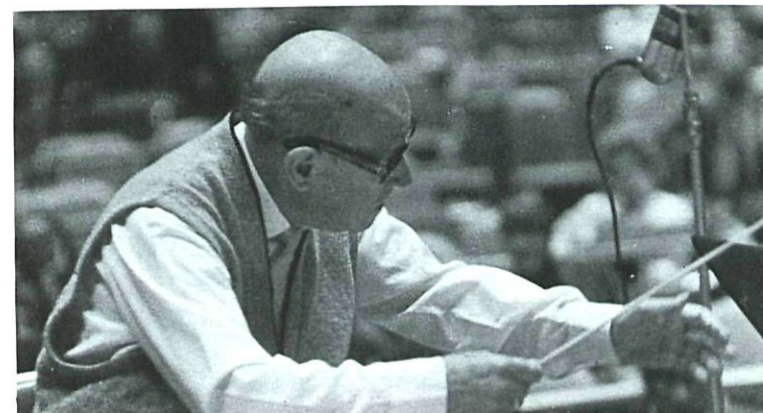
«En el testament —li diu— de la difunta reina Elisabet de Bèlgica, hi havia una clàusula ordenant que el dia del vostre norantè aniversari us fos lliurada aquesta capsa.»

La reina Elisabet, violinista, protectora d'artistes, era una assídua del Festival de Prada i cada any rebia, quinze dies, en el seu Palau dels afores de Bruselles, Pau Casals i la seva esposa.

Casals obre la capsa. A dins hi ha una joia de gran valor, i uns mots que la reina Elisabet havia escrit abans de morir felicitant Casals pel seu aniversari i pregant-li que, en nom d'ella, faci present d'aquell joell a la «gentil Martita».

A la nit, després del sopar de gala que li ofereix el governador de Puerto Rico, a La Fortaleza, Casals toca al violoncel una Suite de Bach, i Serkin i Istomin, que, com els altres grans artistes que han arribat avui a Puerto Rico, s'han desplaçat de molt lluny per felicitar personalment el Mestre, s'asseuen, alternativament, al piano i toquen Schumann i Beethoven.

Quan surten, a primeres hores de la matinada, San Juan està, encara, tot il·luminat en honor de Casals. Un alt funcionari s'atansa al governador, li fa observar aquella anomalia, i li diu que aquell excés,

*El Palau del món convertit en Palau de la Música Catalana.
U Thant acaba de presentar El Pessebre amb un parlament.
Pau Casals es disposa a dirigir la memorable audició
de l'Oratori a la sala de l'Assemblea General de les
Nacions Unides, a Nova York.*

i menys a una hora tan avançada, no s'havia fet mai «per cap personalitat».

«Teniu raó —contesta el governador, senyor Muñoz Marin—. Tingueu en compte, però, que Casals és molt més que una "personalitat". Casals és un Immortal.»

UNA SETMANA PAU CASALS A NOVA YORK

Per iniciativa de Samuel Rubin, president de l'American Symphony, amb el suport de les prestigioses institucions Juilliard School of Music i Lincoln Center, el mes d'abril de 1969 se celebrà a Nova York una Setmana Pau Casals.

En el Comitè, entre altres personalitats, hi figuraven la senyora d'Aristòtil Onassis, ex-senyora de John Kennedy, la senyora de Henry Ford i la senyora d'Edward Kennedy.

Nord-Amèrica, que ha donat tantes proves de l'admiració i de l'afecte que sent per Pau Casals, sembla que amb aquesta celebració oferta a l'artista i a l'home que a noranta-tres anys manté vivents el seu prestigi de músic i la seva activa posició a favor de la llibertat i de la pau, hagi volgut depassar totes les mesures, creant un esdeveniment social dels més importants que s'hagin vist en la societat americana.

La premsa i les revistes s'adheriren a l'homenatge que es tributava al «Great Old Man» —al Gran Vell— «pel seu art superlatiu i pel seu humanisme sense concessions».

Fou una setmana de recepcions —una d'elles presidida per U Thant, a les Nacions Unides. D'honors —la Universitat Columbia, de Nova York, atorgà a Pau Casals el grau de doctor en Lletres Humanes—. De sessions de música i de conferències.

Un dels aspectes més interessants de l'homenatge fou l'Exposició Pau Casals. Fotografies des de la seva infantesa fins als temps actuals, sol o amb artistes amics, en tots els ambients: el Vendrell, Barcelona, París, etc. Programes, des dels primers concerts, de jovenet, a Barcelona, fins a les darreres actuacions. Objectes personals —el seu primer violoncel, fet al Vendrell, amb una carbassa, una mistera regalada per Rachmaninoff i Scriabin, a Rússia, el 1908, etc. Partitures d'obres originals, des de la infantesa fins a **El Pessebre**. Obres musicals escrites per a ell, entre altres el **Concert per a violoncel** de Schönberg. Condecoracions, des de la primera que obtingué a disset anys, a Madrid —la Creu petita d'Isabel la Catòlica—, fins a la més important dels Estats Units, la Medalla de la Llibertat, concedida per Kennedy...

Els actes, que foren tots molt concorreguts, culminaren esplendorosament amb la diada final, el 15 d'abril de 1969.

Per aquesta data, que serà memorable en la vida de Casals i en els annals de Nova York, estaven assenyalats el gran concert i el sopar de gala que cloïen la Setmana. La primera part del concert la dirigí Stokowski. La segona, Casals. La novetat i l'atractiu del concert consistia en l'execució de la **Sardana** de Casals, escrita per a violoncels sols, dirigida per ell mateix. Els violoncel·listes eren cent. Les condicions per a participar en el conjunt eren que, atesa la finalitat benèfica de l'acte, a favor dels infants, els artistes havien de pagar-se el viatge i

l'estada a Nova York. Així i tot, els oferiments arribaren de tot el món, però el nombre hagué de limitar-se a cent. N'hi havia de diversos Estats de Nord-Amèrica, del Canadà, del Japó, de Suïssa, de Iugoslàvia, d'Israel i de Dinamarca.

El matí del dia del concert, Casals els convoca al Carnegie Hall per a l'assaig. A les deu tots són a l'estrada. N'hi ha de joves, que repassen la partitura, i de ja madurs que passegen lentament. Molts d'ells són primeres figures, concertistes internacionals. Entre els cent, n'hi ha trenta que han estat deixebles de Pau Casals. Alguns es coneixen personalment, d'altres de nom o per fotografia, i es saluden amb efusió. Tots esperen, amb expectació, l'arribada del Mestre, assenyalada per a les onze. Una mica abans, a un signe de Greenhouse, el primer cellista de tot el grup —que vingué com a alumne, a Prada, durant la guerra— s'asseuen en sis rengles de cadires, formant un gran amfiteatre i, amb l'instrument en una mà i l'arquet en l'altra, queden immòbils.

A l'hora en punt entra Casals. Tots es posen dempeus. Hi ha un gran silenci. Casals avança a poc a poc cap a la tarima. Va mirant el grup tan nombros, i mormolant, en veu molt feble:

«Ah!... Ah!... Emocionant... Molt emocionant...»

Té els ulls plens de llàgrimes. Puja a la tarima i diu unes paraules que l'emoció fa tan baixes que només se sent, al final:

«Gràcies... Moltes gràcies...»

S'asseu a la cadira i demana una batuta. Aaron la hi porta. Casals l'agafa, la palpa, mira a poc a poc al seu voltant, l'alça enlaire i, de sobte rugeix: «Ara!»

Perquè fou un rugit. En un instant, la veu, el cos, que ja s'ha posat dret, l'expressió de la cara, són les d'un home jove. Se'l veu segur, i els ulls miren amb energia l'orquestra. Els cel·los ataquen la pri-

mera frase de la **Sardana**: —«No» —crida Casals, i la canta. «Rum babà, ta, tatà» fa als músics. «Ritme!» «Ritme!» els diu. I crida: «Tornem-hi!» Tampoc no li agrada. Detura l'orquestra i diu amb veu forta: —«Massa indolent! Doneu-hi caràcter! La primera nota amb més energia! Bar-rum!» i repeteix: —Bar-rum!»

L'assaig avança compàs per compàs, lentament, entre interrupcions, crits, i indicacions amables. —«Aquest disminuendo no és a la partitura però és a la música. No és pot marcar tot. Ho heu de comprendre. Molt bé! Molt bé! Tornem-hi!»

Casals es treu l'americana. Es descorda el botó del coll de la camisa i es desfà el nus de la corbata. «Toqueu amb expressió! —crida—. Canteu! Canteu!» I, fent amb el gest del braç el pas de l'arquet damunt les cordes, diu: «Serviu-vos de l'arquet amb llibertat! Molt bé! Molt bé! Tornem-hi!»

Amb un descans de quinze minuts, l'assaig veritat pren una hora i mitja per a una obra l'execució de la qual dura vuit minuts.

En el Club del mateix local serveixen un lunch als músics. Casals reposa mitja hora i després també hi va. S'asseu plàcidament i fuma una pipa. Torna a ésser l'home de noranta-tres anys. Els cellistes joves, que no el coneixen personalment, l'envolten i li fan preguntes. Els altres el saluden amb respecte.

«Al començament ha estat tolerant —diu un veterà, en un grup—. Després ha estat dur, però lluminós.»

El concert de la tarda i el sopar de la nit són posats sota el lema: «Salut, Casals!» El concert és al Philharmonic Hall. El tiquet val cent vint dòlars. Com que les recaptacions són destinades a socórrer els infants, hi ha persones que en donen mil. La sala s'omple completament. Hi ha molts dels grans noms de la societat nord-americana. Política, banca, in-

Amb motiu de la visita de Pau Casals al Japó, molts centenars de nens de diverses escoles de música interpreten per a ell el Concert de Violí de Mendelssohn.

dústria, música, lletres, arts, etc.

Rudolf Serkin toca algunes obres al piano. Beverly Hills canta una cançó catalana. Stokowski, dirigeix, entre altres obres, **O vos omnes** —el coral que canten a Montserrat— de Pau Casals, transposat, per Stokowski mateix, per a instruments de vent. I Casals dirigeix la **Sardana**.

La novetat i la qualitat de l'obra, la massa imponent de violoncel·listes que la toquen, entre els quals el públic reconeix alguns noms famosos, la presència i l'energia de Pau Casals en dirigir-la, provoquen l'entusiasme.

Tot Nord-Amèrica segueix el concert a la televisió. L'aclamació que el públic, a peu dret, fa a Pau Casals és extraordinària. Casals ha de sortir a saludar moltes vegades i després es retira a reposar. Són tantes les persones que volen saludar-lo que es forma una barrera d'amics per protegir-lo. Ell se'n darrera, i encén, amb calma, una pipa.

Stokowski, set anys només més jove que Casals, ve a abraçar «el seu gran i admirat amic». La princesa Irene, de Grècia, pianista, que coneix a Pau Casals des de les audicions d'**El Pessebre** a Atenes, està tan impressionada pel concert, que va dient a les seves amistats: «Mai no podem tornar a veure un espectacle semblant!»

El sopar, a la Juilliard School of Music, també benèfic i limitat a sis-cents comensals, a mil dòlars el tiquet, fou una apoteosi del Mestre i, a través d'ell, de Catalunya.

Discursos i brindis explicaren i lloaren la seva actitud, i felicitaron l'autor i el director de la **Sardana**, la dansa de Catalunya, pàtria de Pau Casals.

Marian Anderson, la cantatriu negra, digué als periodistes:

«Com m'ha emocionat la sardana de Casals! Continua essent el gran Mestre impossible de superar.»

L'endemà, comentant el concert, la premsa va dir: «Casals és l'antítesi dels directors d'avui, objectius. És un músic intuïtiu, inspirador.»

«És miraculós! No és una màquina de precisió. És Casals. Hauríem d'invertir els números que fixen l'edat del Mestre. En lloc de 93, són 39.»

I el «Time Magazine», que comença la ressenya amb la frase: «Pleni sunt Celli» diu: «Quan Casals alça la batuta, els anys desapareixen.»

L'HIMNE A L'ONU

Quan Pau Casals, ajudat pel violinista Alexander Schneider, pujà al pòdium de les Nacions Unides aquest 24 d'octubre passat, no podia tenir cap sorpresa. Havia vist ja, en dues actuacions anteriors, la sala de l'Assemblea General plena de gom a gom i com tots, a peu dret a la seva sola aparició, l'ovacionaven amb entusiasme.

Anava a dirigir la primera audició de l'Himne a les Nacions Unides que U Thant, interpretant el desig del món sencer, li havia encomanat.

Les veus i l'orquestra tingueren, com sempre, la virtut de transformar-lo. L'home de quasi 95 anys es tornà un artista jove. S'alçà i, emportat per la força de l'obra i per la seva vibració optimista, s'inclinà ràpid cap a un costat i un altre, donant amb la veu i amb el gest l'accent a l'orquestra, aixecà els braços per impulsar el cor i, cantant amb ells, els animà i els sostingué a tots.

Aleshores, U Thant, secretari general, i Adam Malic, president de l'Assemblea, pujaren a l'estrada i U Thant s'adreçà a l'assistència.

«Vostè ha consagrat la seva vida a la veritat, a la bellesa i a la pau. Com a home i com a artista, vostè personifica els ideals simbolitzats per la Medalla de la Pau de les Nacions Unides. La hi ofereixo amb el meu profund respecte i admiració.»

Pau Casals, que ha declinat el banquet d'homenatge que li oferia la Casa Blanca, amb motiu de l'audició d'El Pessebre a Washington a profit de les Nacions Unides, s'entrevista, després, amb el president Johnson.

Aquesta medalla havia estat donada només, fins ara, als tres astronautes que petjaren per primera vegada la lluna.

Després parla Pau Casals. Hi ha una gran expectació per escoltar les seves paraules. Es mira U Thant llargament i, amb veu feble, pausada, reflexiva, trencada sovint per l'extraordinària emoció, va dient, lentament:

«Aquest és l'honor més gran que he rebut a la meua vida. La pau ha estat sempre la meua major preocupació. Ja en la meua infantesa vaig aprendre a estimar-la. La meua mare —una dona excepcional, genial—, quan jo era encara noi ja em parlava de la pau, car en aquell temps també hi havia moltes guerres. A més, sóc català. Catalunya va tenir el primer Parlament democràtic, molt abans que Anglaterra. I fou al meu país on hi hagué les primeres Nacions Unides. En aquell temps —en el segle onze— varen reunir-se a Toluges —avui França— per parlar de pau, perquè els catalans d'aquell temps ja estaven contra, contra, contra la guerra. Per això les Nacions Unides, que es dediquen únicament a l'ideal de pau, estan en el meu cor. I tot el referent a la pau va directament al meu cor.»

Casals dirigí, a continuació, un Concert per a dos violins i orquestra, de Bach, amb Stern i Schneider com a solistes, i, després del Dumbarton Oaks Concert de Strawinsky, que conduí Schneider, va dirigir el Concert per a tres pianos i orquestra, també de Bach, amb Serkin, Istomin i Horzowski. Com a final, donà una altra audició de l'Himne.

En plena ovació del públic, Pau Casals fa un gest, i els aplaudiments s'apaguen.

«Fa molts anys —diu— que no toco el violoncel en públic, però crec que he de fer-ho en aquesta ocasió. Vaig a tocar (aplaudiments) una melodia del folklore català, titulada: **El Cant dels Ocells**. (Pausa llarga.) Els ocells, quan són al cel —i Casals alça els braços enlaire i els mogué suaument imitant el moviment de les ales— van cantant per l'espai: "Peace! Peace! Peace!" (Pau! Pau! Pau!) I és una melodia que Beethoven i Bach, i tots els grans, haurien admirat i estimat. I, a més, neix de l'ànima del meu poble.»

Aquest concert fou televisat, i retransmès a tot el món. A petició popular, ha hagut d'ésser donat per televisió, internacionalment, dues vegades més.

TEXTOS DE PAU CASALS

EL CANT DELS OCELLS A L'ONU

cabada la guerra mundial, Casals té una decepció en veure l'actitud que en política internacional adopten les democràcies. Abandona Anglaterra en plena tanda de concerts, i decideix no anar a tocar mai més a cap dels països que l'han defraudat. Refusa els contractes que li proposen i la gent creu que ja s'ha retirat, sense adonar-se que Casals toca a Prada —que és a «casa seva»— en el Festival, a Mèxic, a Israel i a Puerto Rico, l'«Illa Pau Casals», com deia Schweitzer.

L'any 1958 és sol·licitat per l'ONU, Casals fa trenta anys que no ha tocat a Nord-Amèrica. Aquesta vegada fa una excepció, considerant que l'edifici de les Nacions Unides és «un terreny neutre, internacional, on es labora per la pau». Casals té vuitanta-un anys. Abans, però, de tocar, adreça la paraula als delegats de tots els països, que omplen la gran sala de l'Assemblea General:

«Que hagi vingut avui aquí —els diu— a la meua edat, no es deu a cap canvi en la meua actitud moral o en les restriccions que m'he imposat personalment i que he imposat, també, a la meua carrera artística durant tots aquests anys, sinó al fet que, en comparació amb l'immens i potser mortal perill que amenaça tota la humanitat, tota la resta resulta secundària.»

Parla de la por, de l'angoixa que sent el món davant la continuació del perill nuclear, i demana que parin els experiments que poden ocasionar «no solament una destrucció material i física irreparable, sinó també la degradació moral i espiritual de l'home».

En el seu discurs, l'home advoca per una millor comprensió entre els homes. L'artista creu que la música, «aquest meravellós llenguatge universal comprès per tots, a tot el món», hi pot contribuir. «La meua única arma és la música. És amb aquesta arma que vaig a lluitar», acaba.

Tocà, amb Horzowski, una Sonata de Bach, per a violoncel i piano, i, després, sol, **El Cant dels Ocells**. Fou després d'aquesta audició que la premsa digué:

«Aquesta cançó catalana, tocada amb una intensitat tan dolorosa, és l'expressió més punyent d'un desig vehement de llibertat.»

EL CANT DELS OCELLS A LA CASA BLANCA

La segona excepció que Pau Casals ha fet en la seva interdicció de tocar mai més el violoncel als Estats Units, fou quan acceptà la invitació del president Kennedy, per anar a tocar a la Casa Blanca. Heus ací el text de la lletra amb què Casals contestà a la del president:

«Mai com ara la humanitat no ha hagut de fer front a uns moments tan crucials, i el desig de pau universal és com una pregària que se sent arreu. Cadascú de nosaltres està obligat a fer tot el que calgui per aconseguir aquesta finalitat. Jo sé que el vostre propòsit és de treballar per una pau basada en la justícia, la comprensió mútua i la llibertat per a tots els homes. Aquests han estat sempre els meus ideals, i ells han determinat les decisions més importants —i les renúncies més doloroses— de la meua vida.

»Per això jo esperava l'oportunitat de trobar-me amb vós. I us dic que la música que vaig a tocar per a vós i per als vostres amics simbolitza la profunda simpatia que sento pel poble americà, i la fe i la confiança que tots tenim posades en vós com a capdavanter de les llibertats humanes.»

Kennedy és un president jove. El seu discurs de presa de possessió féu néixer, en el cor de Casals, moltes esperances. En la lletra d'acceptació diu: «esperava l'oportunitat de trobar-me amb vós». I amb Abe Fortas, jutge del Suprem, advocat de la Casa Blanca, i molt amic de Casals i del president, està convingut que aquests dos celebraran, abans del concert, una llarga entrevista a soles. Aquesta tingué lloc, i durà quaranta-vuit minuts.

Acabat el concert, Casals tocà **El Cant dels Ocells**. L'endemà, Kennedy escrigué una carta a Casals on li deia: «Heu honorat el nostre país, la Casa Blanca

Pau Casals
Isla Verde N 2 - N 3
Santurco, Puerto Rico

56

En aquesta segona seria
d'audicions de: El Pessebre,
organitzada per l'Orfeó
Català, em plau expressar
l'emoció que em produeix
que l'obra sigui donada
novament a Catalunya.

Composta lluny del nostre
país, fou sentent en ell
que vaig sentir la música.

En plena guerra mundial,
va sortir-ne un cart a la
pau.

Amb aquest Oratori, dedicat
als sentiments de pau,
fraternitat i amor, que ha
estat rebut amb emoció
en tants països, us transmeto
la més cordial de les
abraçades.

Que Déu us benesixi!

Pau Casals

Febrer 1970

i el món de la música.» Al cap de poc temps anà a Puerto Rico, invità Pau Casals al dinar oficial i, en el seu discurs es referí, només al començament, als afers administratius i polítics, per a dedicar la major part de les seves paraules a l'enaltiment del «gran artista, i del gran home».

EL CATALÀ, IDIOMA DE LA PAU

La sala del Victoria Hall, de Ginebra, és plena de delegats de tots els continents, que han vingut a celebrar la Conferència Internacional Pacem in Terris II, per a condemnar la guerra del Vietnam. Com a coronament de la conferència, ha estat sol·licitada una audició d'El Pessebre. Pau Casals ha accedit que es doni l'Oratori, exigint, però, que es cantï en català pel nostre Orfeó Català, i assenyalant els intèrprets solistes. Una portorriquenya, una anglesa, un nord-americà, un grec i un català. Tots ells canten, com la massa coral, en la nostra llengua. En el programa que hom ha distribuït a l'entrada, el text complet d'El Pessebre és presentat en català, en francès, en anglès, en alemany i en rus. Europeans, americans, africans, asiàtics, hindús, que omplen el pati de butaques, les llotges, i els dos pisos, el senten tots en català, però podran cercar-ne el significat en la llengua que els sigui més assequible.

En el pati de butaques on hom diu que hi ha cinc Premis Nobel, veig Galbraith; el pastor protestant Niemöller, que durant deu anys fou el presoner de Hitler; Hromadta, el coratjós pastor de Praga; el cardenal Journet, delegat del papa Pau VI; el psicòleg Erich Fromm; Beuve-Marie, director de «Le Monde»; Luther King i la seva esposa Coretta; Josep Figueres, el català president de Costa Rica; la princesa espanyola Maria Cristina; Wahlen, l'antic president de la Confederació Suïssa, etc.

Pau Casals no ha pogut venir, però ha enviat un missatge. L'obra la dirigirà, per voluntat del Mestre, el seu germà Enric. I quan ja ha pujat a la tarima, davant els solistes, l'Orquestra Lamoureux, de París, i l'Orfeó Català, apareix a l'estrada James Roosevelt, fill del que havia estat president dels Estats

Units, i, adreçant-se al públic, diu, en francès: «Aquest concert és una part integrant de la conferència Pacem in Terris II. Ningú millor que Pau Casals no sabria encarnar l'oposició de l'home civilitzat a la guerra i a les seves causes.»

Aleshores llegí el missatge de Casals, en anglès, llengua en la qual l'havia escrit el Mestre:

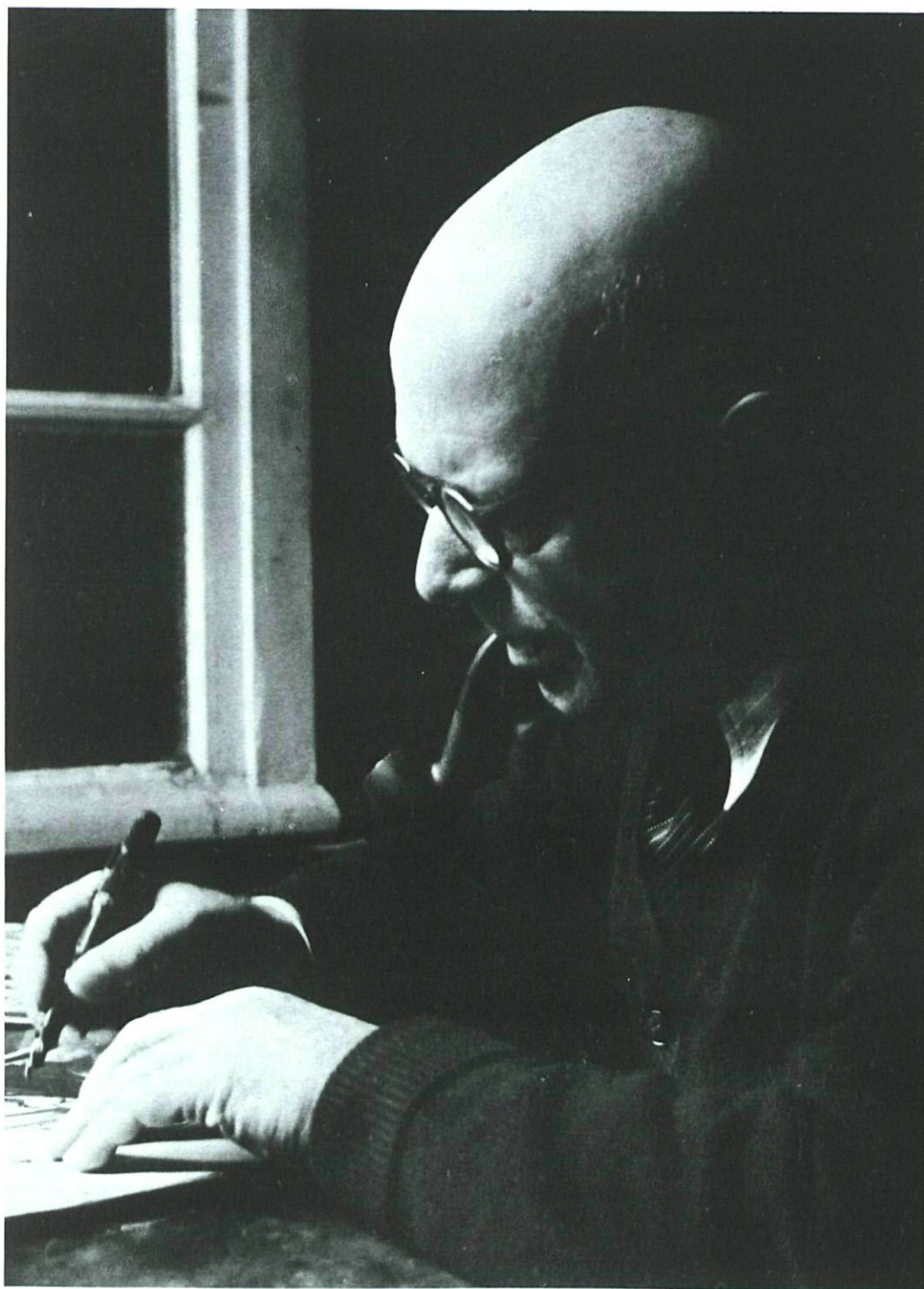
«Cars amics, cars amants de la bellesa, cars amants de la pau! Fins avui havia cregut que tindria el privilegi de dirigir davant vostre el meu oratori **El Pessebre**, dedicat a la causa de la pau. Els metges, però, em diuen que no puc acomplir el meu desig de venir a Ginebra. Us parlo des de Puerto Rico, però el meu cor és amb vosaltres en aquesta Assemblea. El propòsit de la vostra reunió és el més preat per a mi: el propòsit de pau, pau per a tots els homes en totes les parts del món. Quan veig vessar la sang innocent i les llàgrimes de les víctimes de la injustícia, aquest propòsit de pau és molt més important per a mi que tota la meua música.

»Estimats amics, les úniques armes que tinc per a lluitar per la justícia i contra la guerra són el meu violoncel i la meua batuta de director. I penso que encara que no pugui ésser entre vosaltres, la meua música us parlarà per mi, d'amor i de pau. La mortaldat continua al Vietnam. Això ha de deturar-se, aquesta guerra terrible ha d'acabar! D'un cap de món a l'altre, ha de ressonar aquest crit: "Ja en tenim prou, de mort! Reclamem el dret a la vida!"

»Que Déu us beneeixi, estimats amics! Tant de bo que les vostres deliberacions apressin la fi de la guerra i el començ d'un joïós futur per a tota la humanitat!»

Acabada la memorable audició, cantada íntegrament en català, un delegat hindú s'atansa a la jove i bella Olga Iglesias, la soprano, en la recepció que ha ofert el Consell Federal de Suïssa, i li diu:

«Crec que la Conferència hauria d'acabar-se avui. Què podem dir, nosaltres, que tingui l'emoció, la convicció i la força d'aquest clam puixant a favor de la pau, amb què acaba **El Pessebre**?»

a la Junta de L'Orfeu Català de Barcelona.
- Pau Casals
Paris 1957

EL MANIFEST DE BERLÍN

Fidel a la seva consigna, Casals no ha anat mai més a tocar a cap dels països que l'«havien defraudat». Ha anat, però, a algunes capitals europees a presentar **El Pessebre**, el seu Missatge de Pau. A Londres, quan va anar-hi amb l'Oratori, tota la premsa remarcà: «Casals torna sense el violoncel.» A Berlín, la cosa era delicada. Casals havia blasmat públicament les lleis antisemites de Hitler, i havia dit que, mentre estiguessin en vigor, no tornaria mai més a Alemanya. Durant la guerra mundial, condemnà decididament el règim nazi. Ara, però, la guerra acabada, un règim democràtic alemany li demanava una audició d'**El Pessebre**.

«Per què no? —em digué Casals—. Hi portaré el Missatge de Pau i els diré per què no hi he anat fins ara.»

Ràdio Berlín, dos dies abans del concert, anuncià que Casals adreçaria una salutació als alemanys. Les seves paraules foren aquestes:

«És amb una profunda emoció que, a través de la Ràdio del Berlín lliure, m'adreço avui al poble alemany. Aquesta ciutat, que era el centre d'Europa, i que avui, partida dolorosament, n'és un límit, i aquest país alemany que avui, a desgrat d'ell, es troba dividit, han estat centres tan importants en les meves tournées de concerts com a violoncel·lista! He tocat a gairebé totes les vostres ciutats, he col·laborat amb els vostres millors artistes, amb els vostres més grans directors d'orquestra...

»Les circumstàncies polítiques que vosaltres coneixeu han fet que, des de fa més de trenta anys, jo no hagi vingut. I avui, és amb el cor adolorit que, per la ràdio d'aquesta ciutat que tots considereu com la vostra capital veritable, m'adreço al poble de Bach i de Beethoven, al poble que sempre ha honorat la música.

»Tota la vida he lluitat contra la injustícia, que és la gran causa de les guerres. Des de fa dos anys,

però, consagro totes les meves activitats a l'obra de la pau entre els homes. No pas de la pau aparent que poden oferir els països oprimits, sinó de la pau democràtica, nascuda de la llibertat i basada en la veritat i en la justícia. Crec, n'estic segur!, que tots els homes, per tots els països, estimen aquests ideals.

»I l'angoixa que vaig sentir en visitar, ja el primer dia de la meva arribada, aquesta vergonya que té, tan justament, per nom «el mur de la vergonya», i que unes flors per terra m'han demostrat que per a vosaltres era, també, el «mur del dolor». Aquesta separació brutal dels habitants d'una mateixa ciutat, m'ha fet comprendre la necessitat de continuar la meva obra a favor de la pau internacional, portant, arreu, aquest clam a la fraternitat que constitueix el meu missatge artístic **El Pessebre**.

»En adreçar-vos la meva salutació emocionada, berlinesos, alemanys tots, d'un costat o de l'altre del «mur», m'adreço també a tots els homes, de no importa quin país, a tots els homes de bona voluntat, per invitar-los a treballar coratjosament per la Pau.»

El dia del concert, la ràdio anà donant el parlament de Casals cada dues hores. L'audició va celebrar-se a la gran sala de concerts de Ràdio Berlín. Quan ja era plena, i els executants estaven col·locats, sortí un actor conegut, vestit de frac, i es posà prop del pòdium destinat a Casals. Hi hagué un silenci de sorpresa, que augmentà quan requerí el públic a posar-se dret. Enmig d'una gran expectació llegí, amb una solemnitat impressionant, el manifest que Pau Casals havia pronunciat a la ràdio. El públic l'escoltà amb una gran emoció i no s'assegué, en silenci, fins que el lector va retirar-se. Les paraules eren tan greus, que el respecte impedí cap demostració. Aleshores sortí Casals. Orquestra cor, solistes, el públic en pes, tothom s'alçà espontàniament i esclatà una ovació inacabable.

ELS GRAONS D'UNA ASCENSIÓ

CASA NATIVA
DE
PABLO CASALS
GLORIA DEL MUNDO
MUSICAL
HOMENAJE DE CATALUÑA
AÑO 1927

Aquesta làpida, d'aparença tan clara, té una història curiosa. Si fa no fa una dotzena d'anys després d'haver estat inaugurada, va experimentar un caragirament, operació que requeri una nova gravació del text, aqueix cop acuradament traduït, a benefici, potser, d'una més àmplia comprensibilitat.

P

Pau Casals i Defilló va néixer al Vendrell, el 29 de desembre de 1876. El seu pare, Carles Casals, era professor de música, organista de l'església parroquial, i director del cor La Lira. La seva mare, Pilar Defilló, nascuda a Puerto Rico en una família de procedència catalana, havia vingut al Vendrell a casa d'unes parentes.

INFANTESA I PRIMERS ESTUDIS

Casals és el segon fill del matrimoni. El primer mor, encara petit. Pauet queda sol. Després, en van naixent set més, que moren l'un darrera l'altre. Se salven el que fa deu, Lluís, i el darrer, que fa onze, Enric. Casals, d'infant, ha anat sempre de dol.

El seu pare li ensenya el solfeig —que aprèn al mateix temps que a parlar— el piano i el violí. A cinc anys, el dia de la Verge de Montserrat, ingressa a l'Escolania i canta en el cor de l'església, que dirigeix el seu pare. A sis, escriu una masurca que dedica al seu padrí, i és recompensat amb cinquanta cèntims i un plat de figues. A nou, arriba amb els peus als pedals de l'orgue, i supleix el seu pare, com a organista, en el magnífic instrument de l'església del Vendrell. També l'ajuda en la composició d'uns «Pastorets» que, durant molts anys, es cantaren, al Vendrell, cada Nadal, i la partitura dels quals existeix encara.

Quan Pauet té deu anys, tres clowns musicals, anomenats «Los Tres Bemoles», donen una audició al Vendrell. Un d'ells toca, còmicament, un violoncel que té forma de pipa. Tothom riu, però Casals queda impressionat per la sonoritat de l'instrument.

Poc temps després, García, professor de violoncel de l'Escola Municipal de Música, de Barcelona, dona un concert al Vendrell, també, amb un «violoncel de debò».

EL PRIMER VIOLONCEL

El nen Casals queda trasbalsat. A partir d'aquell dia, toca el violí posant-lo vertical com un violoncel, i decideix ésser violoncel·lista. El pare s'hi oposa i, aleshores, davant la insistència de Pauet, un veí barber buida una carbassa allargada, hi posa un pal i una sola corda, una clavilla, un pontet, un batedor, i ofereix a l'infant el primer violoncel —que es conserva a la residència de Pau Casals a Sant Salvador— del que serà «el més gran violoncel·lista del món».

A dotze anys es discuteix la seva carrera. El pare vol que sigui fuster. La mare decideix que serà músic. Pauet ha passat de la carbassa a un violoncel modest, que toca amb passió. La mare s'enduu el noi a Barcelona, l'acompanya a casa uns parents fusters al carrer Nou de Sant Francesc, on viurà a dispesa, el matricula a l'Escola Municipal de Música —que aleshores era al carrer de Lladó— i, a les liquidacions de l'Exposició de 1888, li compra un gros tinter de fusta perquè hi escrigui «les seves composicions». García, que donà el concert al Vendrell, serà el seu professor de violoncel. Rodoreda, director de la Banda Municipal, el d'harmonia i de contrapunt. Entre els condeixebles hi ha Maria Barrientos i el futur guitarrista Miquel Llobet.

LA SEVA «REVOLUCIÓ»

En el primer examen, Casals planteja ja la seva «revolució». Aprova en un any tots els cursos de solfeig i els quatre primers de piano. I, en presentar-se a l'examen de violoncel, aplica la que serà anomenada «tècnica Casals». S'ha negat a estudiar amb llibres sota les aixelles, como era costum, per tal de mantenir «una posició correcta». No ha acceptat, tampoc, el principi de «l'arc tirat». Al contrari, toca amb un moviment natural dels dos braços, que facilita una major llibertat i eficàcia a les mans, i l'ar-

Carles Casals i Pilar Defilló, pares del Mestre, i ell mateix, quan era infant.

*Casals contempla amb tendresa
la carbassa que, gràcies a l'enginy
d'un barber del Vendrell, fou,
quan ell era encara noi,
el primer violoncel
del més gran violoncel·lista del món.*

quet passa «tirat» o ataca de punta, pel mig o pel cap, segons les necessitats de l'obra. El jurat, sorprès, discuteix, però acaba atorgant-li el Primer Premi. Amb això consagra una innovació transcendental, que serà discutida durant trenta anys a Europa, però que l'exemple insuperable de Casals imposarà.

L'ADMIRACIÓ D'ALBÉNIZ

A catorze anys, toca en un conjunt al Cafè Tost, de Gràcia. Els dies que hi ha «solo» de Casals hi puja molta gent de Barcelona. Un vespre hi va Albéniz, i queda tan impressionat que, allà mateix, li fa una carta de recomanació per al comte de Morphy, secretari de la reina Maria Cristina, i gran protector d'artistes músics i de compositors. La mare de Casals llegeix la carta. Diu: «Encara no és el moment», i la guarda en un calaix.

LA DESCOBERTA DE BACH

Per aquell temps, cercant música per al Cafè Tost, en una llibreria de vell del carrer Ample, Casals troba un quadern usat que diu: **Sis Suites per a violoncel sol**, de Joan Sebastià Bach. Aquesta troballa serà decisiva en la seva vida. Ignorava fins i tot l'existència de l'obra. «Així que vaig examinar-la —m'ha dit— vaig sentir un gran pes al cor i vaig dir-me: —Això serà lo meu.» Va estudiar-les, sol i en secret, cada dia, durant dotze anys. I fou, sobretot, la seva execució a l'Europa Central que va consagrar-lo com «el millor violoncel·lista del món».

UNA LLIÇÓ DE DIRECCIÓ

A quinze anys, viu en un quart pis del carrer de l'Hospital. Des del balcó mira amb la seva mare el pas, al carrer, de l'enterrament d'un general. La banda militar toca la **Marxa Fúnebre**, de Chopin. De sobte, Casals deixa el balcó, baixa l'escala cor-

63

Els primers passos de l'artista, encara adolescent.

*L'orgue del Vendrell, que Pau Casals tocà,
substituint el seu pare, quan tot just tenia nou anys.*

*Pau Casals a vint-i-tres anys,
en el moment del seu sensacional
debut a París.*

rents, surt al carrer i, agafant la mànega del director, li crida: «Això s'ha de dirigir més a poc a poc!» I amb el braç li marca el compàs.

65

Toca a La Pajarera, cafè amb parets de vidriera, de la Plaça de Catalunya. Dóna un concert a l'Ateneu Barcelonès i Joaquim Pena escriu: «Aquest noi promet!» Veu dirigir Ricard Strauss, a Barcelona, i diu a la seva mare: «Seré director!» Ve Saint-Saëns a Barcelona i, a casa uns amics del compositor, Pau Casals toca el famós **Concert per a violoncel** —que s'ha estudiat tot sol— acompanyat al piano pel propi autor. Debuta, com a solista, en el Teatre Novetats, tocant una melodia de Tusquets. Toca en funerals, en algunes òperes i, amb l'Orquestra Escales, per les Festes Majors.

Pren part en el concurs convocat per obtenir una beca d'estudis musicals a París, i no li donen el premi. Casals queda decebut. La seva mare, recordant la carta d'Albéniz al comte de Morphy, decideix anar a Madrid.

UN PRECEPTOR EXTRAORDINARI

Casals té disset anys. El comte examina un **Quartet** que Casals ha compost a Barcelona, i l'escolta tocar el violoncel. L'endemà el presenta a la reina, i li és acordada una pensió de cinquanta duros mensuals. Dues vegades a la setmana ha d'anar a fer música a Palau. Toca, per a la reina i els seus invitats, en quartets o en trios, o sol amb el violoncel, o acompanyat al piano per la sobirana, o al piano amb ella en obres a quatre mans. Monasterio és el seu professor per al violoncel, i Tomás Bretón per a la composició. A més, cada matí és rebut familiarment al palauet del comte de Morphy, que li dóna lliçons de cultura general amb els mateixos llibres, encara plens de senyals, que havien servit per a Alfons XII, del qual el comte havia estat preceptor. Monasterio

*El jove Pau Casals, a Barcelona,
en una posa i amb una indumentària
molt d'època.*

fa concedir a Casals la primera de les tan nombroses condecoracions que rebrà en el curs de la seva vida. La Creu petita d'Isabel la Catòlica.

MISÈRIA A PARIS

A dinou anys, Casals marxa al Conservatori de Brussel·les recomanat pel comte de Morphy. Presenta composicions al director, Gevaert, i aquest li diu que en el Conservatori no hi pot aprendre res més. «El que li convé —aconsella— és anar a París i sentir música, molta música!» Jacobs, el professor de violoncel del Conservatori, li vol concedir el Primer Premi, però Casals el refusa dignament perquè, abans de sentir-lo tocar, professor i alumnes s'han mofat del «petit espanyol». Abandona Brussel·les i se'n va a París. El comte, disgustat, li retira la pensió. Casals està amb la seva mare i dos germans petits. Es veu obligat a tocar a l'orquestra d'un teatre de «variétés», el Folies Marigny. Sent la **Passió segons Sant Mateu** de Bach, i cau malalt. La seva mare ha de cosir de nits per a una casa de confecció i un dia es veu obligada a vendre's el cabell per cobrar-ne uns quants francs.

PREPARACIÓ DEFINITIVA

Tornen a Barcelona. Casals és nomenat professor de l'Escola Municipal de Música, primer violoncel·lista del Liceu, i dona concerts amb quartets, i amb el violinista Crickboom i el pianista Granados. Fa una temporada de concerts, amb un quintet, al Casino d'Espinho, i toca, tot sol, a la Cort de Portugal. De tornada, toca el **Concert** de Lalo amb l'orquestra de Tomás Bretón, a Madrid, i es reconcilia amb el comte de Morphy, i amb la reina, que li regala un violoncel, i un safir perquè l'incrusti a l'arquet. A vint-i-tres anys, decideix tornar a París a provar fortuna. Aquesta vegada, amb una carta de recomanació del comte per al gran director Charles Lamoureux. A Barcelona, a les cases de música, venen postals amb el retrat de Casals.

CARRERA TRIOMFAL

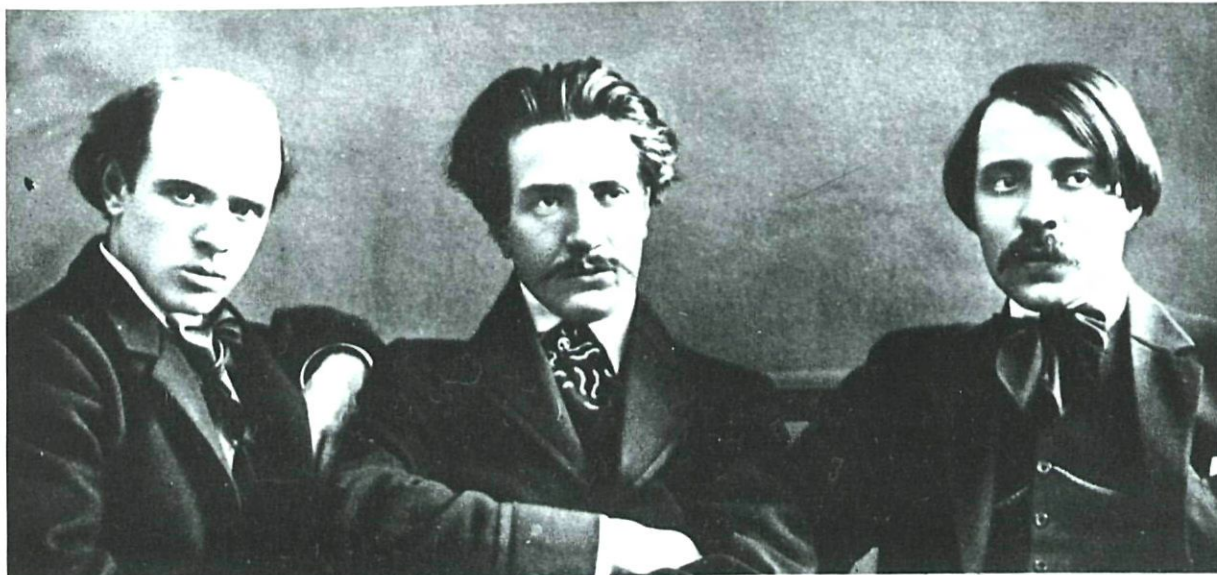
Debuta a París l'any 1899, al Théâtre Château d'Eau, amb l'Orquestra Lamoureux, tocant el **Concert** de Lalo. Des d'aquell moment, comença una carrera d'èxits i de triomfs cada vegada més importants, i que encara dura. Toca a Anglaterra per a la reina Victòria, a la Casa Blanca per a Theodor Roosevelt, a la Sala de la Noblesa de Sant Petersburg, en plena revolució de 1905, en el Palau de Potsdam —on Bach tocà per a Frederic el Gran—, i a les sales de concerts més importants d'Europa i d'Amèrica.

Fins a la II Guerra Mundial, foren quaranta anys de tournées, de nou a deu mesos de durada cada una, a raó, gairebé, de concert diari —alguna vegada, de dos en un dia—, ja tocant sol, ja com a solista de les millors orquestres, ja formant part del Trio Cortot-Thibaut-Casals, aquell «Déu amb Tres Caps»,

com deia Ysaye, que fou fundat i dirigit artísticament per Casals. A París, a Viena, a Londres, a Budapest, a Berlín, grans capitals de la música, és el concertista més estimat i les seves actuacions són veritables esdeveniments musicals.

AL SERVEI DEL PAIS

A desgrat que en aquell moment la seva carrera internacional es troba en el seu punt àlgid, l'any 1920 funda a Barcelona l'Orquestra Pau Casals que dirigeix personalment durant setze anys. L'any 1926 funda, encara, la modèlica Associació Obrera de Concerts, que actuà, també, fins al 1936. Durant la nostra guerra, ve tres vegades al Liceu a donar concerts de beneficència. En el darrer d'aquests concerts, amb la sala plena de ferits —era el 19 d'octubre de 1938, cap a les acaballes de la guerra—, parla en anglès, per ràdio, des del propi escenari, demanant medicaments, i aliments per als infants.

Casals, el violinista Thibaut i el pianista Cortot, que formaren, a París, el Trio que esdevingué tan cèlebre, anomenat per Ysaye "un Déu de tres caps".

*El jardí i la casa de Pau Casals
(a Sant Salvador, la platja del Vendrell)
i el sumptuós saló decorat
amb les magnífiques pintures del Vigatà,
on l'artista feia música acompanyat
dels amics concertistes que,
de pertot arreu, venien a visitar-lo.*

EXILIAT VOLUNTARI

Al final de la nostra guerra, el trobo a París. Ve de Londres i em diu que vol imposar-se un exili voluntari a Prada. Hi arriba al cap de pocs dies. Es dedica a ajudar els refugiats tancats en camps de concentració. Quan ve la II Guerra Mundial, dóna concerts a moltes ciutats franceses a favor de la beneficència d'aquell país. Comença la composició d'**El Pessebre**.

REFÚS A HITLER

Els alemanys ocupen Prada. Tres oficials el vénen a veure i li proposen d'anar a tocar a Berlín, on el Führer el rebrà amb tots els honors. Casals refusa. Quan acaba la guerra, vola cap a Anglaterra i recorre el país donant concerts, que provoquen en el públic un veritable deliri —algun davant 12.000 persones— a profit de la beneficència. Des de la BBC fa, al cap de tants anys d'absència, una crida emocionada als catalans. «Aviat ens veurem!» —els diu. I toca **El Cant dels Ocells** amb una expressió que diu la intensitat de la seva enyorança.

LA RESURRECCIÓ PER BACH

La seva resurrecció artística es produeix l'any 1950, amb motiu del segon centenari de Bach. Tothom pensa en Casals. De pertot li arriben proposicions, que refusa. Ve una comissió d'Amèrica que li ofereix un xec en blanc i tots els mitjans que vulgui per a organitzar un gran Festival Bach, sota la seva direcció. Casals es nega a anar a actuar als Estats Units. Aleshores els americans li diuen que ells estan disposats a venir a Prada. Aquest és l'origen del primer Festival, al qual acudiren artistes i melòmans de tot el món. L'èxit assolit fou tan extraordinari, que hom decidí celebrar-lo anualment. Casals l'ha dirigit personalment fins que complí noranta anys.

L' «ILLA PAU CASALS»

Entretant, ha visitat Puerto Rico —el país de la seva mare—, amb la seva deixeble, avui la seva esposa, Marta Montànez, també portorriquenya, i ha fixat la seva residència en aquella illa. Sempre creador, l'artista que fundà una Orquestra Pau Casals i una *Associació Obrera de Concerts en el seu país* i un Festival Pau Casals a la ciutat del seu exili, funda, a Puerto Rico, país de la seva adopció, un Conservatori de Música, una Orquestra Pau Casals i un Festival Pau Casals de Puerto Rico, que ha esdevingut cèlebre per l'actuació directa que hi té cada any el Mestre, per la qualitat dels altres artistes que hi prenen part, i pels seus programes excel·lents.

Es allà que acabà **El Pessebre**. És des d'allà que es desplaça per donar —cada any a Marlboro, i sovint en algunes altres ciutats nord-americanes— les seves «master-class», els cursos per a violoncellistes internacionals, per a dirigir orquestres, i per a rebre els homenatges i els honors que li dispensen, arreu del món, agrupacions musicals, institucions humanitàries o universitats. Com a Sant Salvador, davant el Saló de Música de Puerto Rico, on toca el piano, el violoncel i compon cada dia, hi té l'amplada i la fondària lluminosa de la mar. En un lloc preferent, hi ha la bandera catalana i un retrat de Bach.

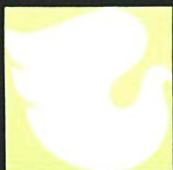
*A Marlboro (Estats Units),
on Pau Casals dona cada any
uns cursos per a violoncellistes
i dirigeix l'orquestra,
després del seu Bach matinal
fa cada dia una passejada
pel camp amb Marta.*

LA UNIVERSALITAT D'UNA OBRA CATALANA (El periple meravellós d'El Pessebre)

Composta lluny del nostre país, és pensant en ell que vaig sentir la música. En plena guerra mundial, va sortir-ne un himne a la pau.

Pau Casals

o sé que el teu Oratori recorrerà el món.

Albert Schweitzer a Pau Casals

NAIXENÇA DE L'OBRA

El **Poema del Pessebre** guanya la Flor Natural als Jocs Florals de Perpinyà. El Mestre Pau Casals assisteix a la Festa. Quan baixo de l'estrada em diu: «Mentre vostè el recitava, jo sentia la música.» L'endemà en començava la composició a la nostra «Villa Colette», de Prada.

EL SOMNI D'ACAPULCO

Pel setembre de 1959 m'escriu: «Quant al **Pessebre**, espero poder fer el final aviat. Tinc demandes de pertot arreu per a la seva estrena i vindrà el moment que ens haurem de decidir. Prada? París? Mèxic? Puerto Rico? Andorra? Entre molts altres llocs, m'han demanat l'obra als Estats Units i a Londres. En tot cas, l'estrena, no podent ésser a Catalunya, ha d'ésser on hi hagi l'element català. A Mèxic tindriem totes les facilitats.»

L'estrena de l'oratori El Pessebre, amb cinc solistes, cor i orquestra, es celebrà el 17 de setembre a Acapulco (Mèxic) al Fuerte de San Diego, amfiteatre per a 3.000 persones. Se'n donaren dues audicions, en català, i una altra audició, el 10 de gener de 1961, també en català al Palacio de Bellas Artes de Mèxic capital. Casals exclamà: «Sembla un somni!»

ALS ESTATS UNITS

Tres audicions en català a **San Francisco** de Califòrnia. El crític Frankenstein al «San Francisco Chronicle», diu de l'Oratori, «Casals és l'únic compositor vivent que pot escriure música com si el segle XX no hagués existit i fer-se prendre seriosa-

ment. **El Pessebre** té les característiques de la personalitat de Casals: és emocionant, genial i elevat en el grau més alt.» L'extraordinària emoció del públic fa veure a Casals que amb aquesta obra pot emprendre una «Croada per la Pau».

71

«EL PESSEBRE», MISSATGE DE PAU

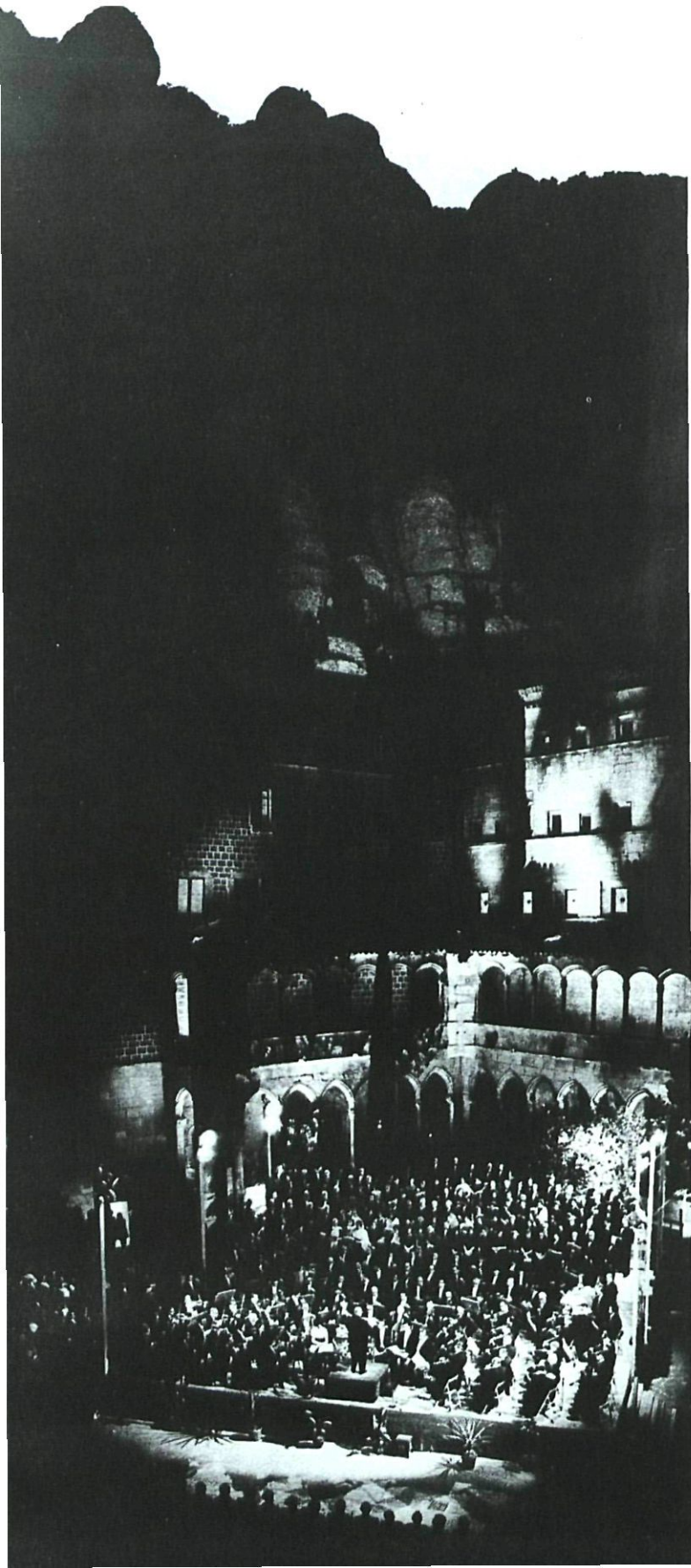
Una audició, en anglès, a **Puerto Rico**. En el programa apareix, per primera vegada, el «Missatge de Pau» de Pau Casals.

EL TRIOMF A NOVA YORK

Una audició en anglès, al **Carnegie Hall de Nova York**, «capital de la música moderna». Solistes i orquestra extraordinaris. El cor és el de Cleveland, el més famós dels Estats Units. El crític Sargeant escriu en el «The New Yorker»: «Era com beure aigua fresca de primavera en un desert... **El Pessebre** posseeix la innocència i la sinceritat de la veritable grandesa. És el més profund resum artístic tributat als emocionants episodis de la història bíblica.» El president del Carnegie Hall Corporation escriu a Casals: «L'audició històrica d'**El Pessebre** ha estat, tal com ho ha reconegut amplament la premsa, la més sobressortint i més inspiradora en els annals del Carnegie Hall.»

A LA PATRIA DE SANT FRANCESC

L'estrena a Europa té lloc a **Assís**, pàtria del «Sant del pessebre» «Les coses cal que tinguin sentit», diu Casals. L'audició memorable es dona a l'església de San Rufino, on hi ha la pila baptismal de sant Francesc i de santa Clara. L'obra és cantada en català pel nostre Orfeó Català que, amb aquesta audició, inaugura la sèrie llarga i gloriosa de les seves actuacions en aquesta obra. Entre els solistes hi ha Montserrat Caballé i Raimon Torres.

AMB DANT I MIQUEL ÀNGEL

A Florència, capital del Renaixement, es dona una audició, també en català, amb els mateixos elements, a l'església de Santa Croce, davant les tombes del Dant, de Miquel Àngel i de Galileu, «L'obra dels quals —escriu el crític Damerini— fou sempre guiada, també, pels ideals d'independència, de fraternitat i de pau.»

AL PAÍS DELS TROBADORS

Dues audicions, en català, pel mateix conjunt, al Capitoli de Tolosa del Llenguadoc, el país dels trobadors. En la segona audició, per indisposició de la contralt, Montserrat Caballé cantà la part de contralt i la de soprano. «La Dépêche», l'endemà de la primera audició, encapçalava el vibrant comentari, amb un titular a tota pàgina que deia: «L'apoteosi de Catalunya.» Jacques Lonchamp, a «Le Monde» de París, publicà: «Fou l'any 1943, en la misèria de l'exili, de la guerra i de l'ocupació, quan Pau Casals començà la composició d'El Pessebre, el seu missatge de pau, sobre un poema del seu amic Joan Alavedra, que uneix amb molta finor la senzillesa i el lirisme, l'emoció i la cosa pintoresca, i inscriu en la llegenda daurada de Nadal els senyals precursors de la Passió, per personatges familiars que són auguris de misteri. L'Oratori és una obra meravellosa, plena de fe i de frescor i d'una sorprenent bellesa en el seu llenguatge tradicional. Casals no admet sinó els mestres clàssics (i el folklore català), però ha assimilat tan bé aquelles obres, que parla aquestes llengües antigues com si fossin una llengua viva, i arriba a una intensitat de visió, a una puresa d'expressió i a una puixança arquitectural insospitades. És una obra radiosa i sense edat.»

*L'espectacle que oferia
la solemnia audició d'El Pessebre
a Montserrat,
"l'alt lloc a què estava destinat en crear-se".*

UN PÚBLIC EXEMPLAR

A **Ravinia (Xicago)** dues audicions en anglès. Durant la segona, celebrada en un parc, les deu mil persones que hi assisteixen aguanten un xàfec. Al final de l'obra, quan Casals es tomba, de cara el públic per saludar, es queda estupefacte. Davant d'ell té una multitud que, sota la pluja, els peus a l'herba xopa i fangosa, l'aigua regalimant per la cara, aplaudeix amb entusiasme. Casals, commogut, els crida: «Gràcies! Us demano que us n'aneu a casa. El millor homenatge que puc fer-vos és dir-vos que jo no ho hauria aguantat.»

LA MÚSICA MÉS BELLA

A **Tallahassee (Florida)**, una audició en anglès. Ja a l'assaig, els coristes, tots ells joves universitaris, s'emocionen tant cantant el «Glòria» que demanen per abraçar, d'un a un, el Mestre. «És la música més bella que mai hàgim sentit», diuen. Pau Casals m'escriu: «Quina alegria poder dir que el nostre **Pessebre** segueix el seu camí!»

EL MÉS GRAN DELS MÚSICS VIVENTS

Filadelfia. Una audició en anglès, amb l'orquestra que durant molts anys ha dirigit Stokowski i que alguns consideren la millor del món. Entre els solistes hi ha la portorriquenya **Olga Iglesias**, que ha estudiat l'obra amb el Mestre, el baix nord-americà, de color, **Warfield**, creador del **Porgy and Bess**, i la famosa contralt canadenca **Maureen Forrester**. Després de l'audició, el director actual de l'orquestra, **Ormandy**, repeteix el que ja havia dit a Prada: «Casals és, potser, el més gran dels músics vivents.»

DAVANT EL MUR DE LA VERGONYA

A **Berlín** s'ha donat una de les millors audicions d'**El Pessebre**. L'orquestra fou la de Ràdio Berlín,

magnífica. El cor, el de la catedral de Santa Eduvigis, de reputació mundial. L'acte fou presidit per **Willy Brandt**, aleshores alcalde del Berlín lliure, i avui canceller de la República Federal Alemanya i Premi Nobel de la Pau 1971. Abans de començar, amb tot el públic a peu dret, fou llegit el manifest que Pau Casals havia adreçat als berlinesos.

A LONDRES... SENSE EL VIOLONCEL

A **Londres**, una audició, en anglès, al Royal Festival Hall, amb la London Philharmonic Orchestra i el London Philharmonic Choir. L'èxit és extraordinari. Quan Casals pot alliberar-se de les empentes i premsades de la gentada que vol saludar-lo personalment, sortim al carrer per una porteta del darrera, en fila índia i a les fosques, cantant la sardana d'**El Pessebre**, que el Mestre ens acompanya tocant el tamborí. El cant és trencat per l'ovació que fa una multitud que s'espera a la plaça, i que ha reconegut Pau Casals. La impressió del públic ha estat unànime. La dels crítics, dividida. Casals se n'havia anat d'Anglaterra donant un cop de porta. Alguns diaris diuen: «Casals torna... sense el violoncel!» Mentre uns jutgen **El Pessebre** per la seva bellesa, altres apliquen teories «modernes» i lamenten que Casals no les hagi tingudes en compte. El Mestre està radiant. «Això, això m'agrada —diu—, que es discuteixi!» Feia pocs dies que havia parlat als alumnes de la Reial Acadèmia de Música, davant el director i el professorat, i havia dit, amb la seva claredat acostumada, el que ell pensa que és la música. En acabar, amb aplaudiments dels alumnes, li lliuraren la Medalla d'or de l'Acadèmia, i el diploma de Membre d'honor.

EL PALAU DEL MÓN, CONVERTIT EN PALAU DE LA MÚSICA CATALANA

Nova York. L'ONU demana **El Pessebre** per celebrar el divuitè aniversari de la seva fundació. L'audició es dona en anglès, per l'Orquestra Pau Casals de Puerto Rico, el Cor de Cleveland, de Robert Shaw, i cinc solistes escollits pel Mestre. La gran sala de l'Assemblea General és totalment ocupada per unes tres mil persones, entre delegats i invitats. Al pati de butaques i pels amfiteatres hi ha l'alegre nota de color dels vestits típics dels asiàtics i dels africans —de les asiàtiques i de les africanes, sobre-

tot— amb aquelles túniques i aquells vels daurats, blaus o rosa, que ressalten tant entre els smockings severos i els vestits foscos dels delegats europeus o americans.

Quan l'orquestra, el cor i els solistes estan, impecables, en el seu lloc a l'estrada, apareix el secretari general U Thant. Regracia els executants que van a participar en l'audició memorable, els autors de la música i del text d'**El Pessebre**, i diu: «Celebrant, com fa aquesta obra, l'adveniment a la terra del Príncep de la Pau, és particularment adequada per a celebrar aquest gran dia.» Fa un elogi de Pau Casals i, quan aquest apareix, tota l'Assemblea s'alça en bloc «trencant espontàniament el protocol habitual», i l'aclama llargament.

Al final de l'audició, gent de totes les races, de tots els colors i de totes les religions aplaudeixen, incansablement, molts d'ells amb llàgrimes als ulls.

En el sopar que ens ofereix U Thant, li faig present d'un exemplar d'**El Pessebre**, i el regracio per haver procurat l'ocasió que una obra catalana penetrés, gràcies al geni musical de Pau Casals, «en el cor del món».

L'endemà, Miles Kastendieck escriví en el «New York Journal»: «**El Pessebre** és una obra penetrant, comunicativa i atraient. Casals s'ha elevat a un estat de beatitud musical. L'obra és d'una inesgotable riquesa melòdica des del seu preludi inicial fins al fervent himne final. És un oratori sincer, fascinant...»

UNA AUDICIÓ ACCIDENTADA

A **Nova Orleans**, una audició en anglès, a l'Auditori Municipal, amb una cabuda per a cinc mil persones. És l'audició més espectacular i més dramàtica. A l'arribada, l'alcalde, Mr. Spyros, i diverses personalitats de la ciutat ens esperen a l'aeroport

amb rams de flors. S'organitza una llarga caravana de cotxes que, amb motociclistes uniformats, a banda i banda, desfila per les belles avingudes de Nova Orleans paralitzant el trànsit amb el so permanent d'una sirena. Era com l'arribada d'un Cap d'Estat. Recepcions a l'Ajuntament, honors, passeigs per les riberes del Mississipí, invitacions en grans cases d'estil colonial, visites, intervisus. El cor que ha de cantar l'obra és la fusió del de l'òpera amb els de dues esglésies, un seminari i dues universitats. Casals aconsegueix, donant-los un veritable curs de cant, i amb treball, un resultat. La senyora de Casals, però, s'integra al grup i porta la direcció de les sopranos. El dia del concert, amb una sala a vessar —més de mil persones dretes— salto del taxi enmig del batibull de cotxes que hi ha al carrer, i oblidat d'agafar la partitura. Ràdio, policia, patrulles especials, tot és posat en joc. Casals surt a dirigir la primera part de memòria. Jo passo l'hora més dolenta de la meua vida. A la fi, abans de començar la segona part, arriba el xofer i me la dóna. Jo l'abraço, emocionat. El Mestre, jovial, la pren per acabar de dirigir l'obra. L'endemà, a primera plana de tots els diaris, hi ha la fotografia de la famosa abraçada, i una història encapçalada amb el títol: «Casals oblidà...» Rectifico enviant una lletra a cada diari explicant la veritat, i rebo felicitacions del bisbe, d'autoritats, de particulars. L'incident esdevé el tema de Nova Orleans. La nit que hem de marxar, sopem en un restaurant francès amb l'alcalde de la ciutat. Jo porto una cartera a la mà. A la sortida el criat negre que ens obre la porta em reconeix i em diu assenyalant la cartera: «Mr. Alavedra, veig amb alegria que porta la partitura a la mà.»

COMIAT AMB CANÇONS

A **Buenos Aires**, dues audicions en català. La primera, i única que havia de donar-se, al Teatre Colom, amb 300 persones que han pagat entrada sabent que hauran d'estar dretes pels passadissos

central i lateral d'una sala plena. Hi assisteixen el president de la República Argentina i el govern. L'audició té un èxit extraordinari. A la sortida, els centenars de persones que no han pogut entrar i, amb un fred glacial, encara esperen davant l'edifici, demanen, a crits, que se'n doni una altra. Casals accedeix, i l'endemà, des de les sis del matí hi ha una cua per adquirir localitats que dóna quatre vegades la volta al teatre, és a dir, a l'espai que ocupa una illa de cases. L'organitzadora, trasbalsada pel deliri del públic, exclama: «Mai no havia vist, ni veuré mai més, aquest entusiasme!» Recepcions a la Presidència i al Ministeri d'Educació. Els màxims honors. Banquet de 1.500 comensals al Casal de Catalunya. Sardanes, visites, intervisus, còctels. En anar cap a l'aeroport, el cotxe del Mestre és precedit i seguit per una llarga filera d'autos. I quan Casals s'adreça a aprendre l'avió, ressona un cant que l'acomia.

A **Córdoba** (Argentina) una audició en català.

A **Budapest**, una esplèndida audició en català, amb orquestra, cor i solistes hongaresos. En el programa, el text del poema i el meu escrit explicant com va néixer l'obra, traduïts a l'hongarès. Al final de l'obra, aplaudeixen tanta estona que els organitzadors es veuen obligats a apagar els llums de la sala. Vells amics de Casals, dels grans temps de Budapest, l'aclamaven plorant. «Quin bé ens heu fet!» cridaven algunes veus. Els solistes em pregunten si han pronunciat bé el català. En felicitarlos, demanen que els dediqui el programa «en la llengua d'El Pessebre, en l'idioma de Casals».

A la sortida, a desgrat de la pluja, un grup nombros esperava el Mestre per aplaudir-lo encara, i allargar-li les mans, mullades.

El doctor György Kroé, a Ràdio Kossuth diu, l'endemà: «Els aplaudiments frenètics dels 2.200 assistents al concert duraren mitja hora. Impossible d'expressar amb paraules l'atmosfera de la vetllada.»

Fragment inicial del Poema del pessebre =

Tenor Moderat quasi recitat

Veu *Un an-gel d'ales dau--ra--des vo--la al re-cord de pas-tors es*

po--sa dalí de la bran-ca i els can-ta a què sta can--so

pec mes vi-- *Soprano Dei--xen la veu a la ger-ma pre-*

-neu sa ma--rai bas--to i al--ceu vos prest i se--guir-me Els

xaís ja de què da--rà el gos

dolce

Moderat dolce mp

Pau Casals

Vàrem sentir-nos purificats i elevats.»

Andràs Rajk va escriure: «Fou un dels concerts més memorables de tots els temps. Davant **El Pessebre** només hi ha una cosa a fer: inclinar-se.»

I Andràs Pernye: «**El Pessebre** és la confessió ingènua i íntima d'una ànima pura el contacte amb la qual quedarà com una gran festa de la nostra vida.»

Els nens de les escoles de Budapest desfilaren pel hall de l'hotel per veure personalment Pau Casals, durant tota la seva estada, a raó d'uns dos mil cada dia.

LA PREGARIA DE PASQUA

A **Pittsburg**, una audició en anglès. Casals té, en aquell moment, vuitanta-vuit anys. Dóna un curs de violoncel a 300 alumnes. Dirigeix, davant 2.500 persones, els sis **Concerts de Brandeburg**, de Bach. L'audició d'**El Pessebre** se celebra la nit de Pasqua. Entre el públic hi ha el bisbe de Pittsburg, pastors de diferents esglésies protestants, les autoritats de l'Estat, les de la ciutat, i els directius del Carnegie Institute.

L'obra la dirigeix Sydney Hart, que ha anat a estudiar-la a casa el Mestre. Al final, i mentre encara dura l'ovació, surten a l'escena el director i els membres de l'Institut, amb el Mestre, tots abillats amb toga, i hom lliura a Pau Casals, el grau de «Doctor Honoris Causa».

Després, el bisbe, des de l'escenari, davant Pau Casals i tots els membres de l'Institut, s'adreça al públic, fa un ample gest de benedicció i diu: «Acabem d'escoltar un concert exaltant. El missatge que heu rebut a través d'aquesta obra ha d'ésser la nostra pregària en aquest dia de Pasqua.»

UNA OBRA CONCILIAR

A **Buffalo**, dues audicions en anglès. Casals havia dit a l'ONU el 1958: «La música, aquest llenguatge universal comprès per tothom en el món.» La institució Your Neighbor's Faith, de Buffalo, que agrupa catòlics, protestants, jueus, anglicans i ortodoxos, presenta l'obra dient: «**El Pessebre** és un exemple d'allò que pot acomplir el llenguatge universal de la música en l'obra d'unió dels cors dels homes, i en el comú desig de pau en el món.» La primera sessió tingué tant d'èxit que calgué donar-ne una altra. El testimoniatge de Pau Casals ens garanteix que foren bones. «Les dues audicions de Buffalo —em va escriure— m'han cansat molt, però estic content perquè han estat de les millors. Orquestra i cors de primera... i amb quin fervor!»

AL PEU DEL PARTENÓ

A **Atenes**, dues sensacionals audicions en català. Al peu del Partenó, que vèiem, il·luminat, damunt el gran amfiteatre Herodes Atticus, on se cantava l'obra, **El Pessebre** ressonà en català en aquelles pedres prestigioses que, segles enrera, ja havien escoltat la nostra llengua. L'assistència fou de més de 6.000 persones, presidides, cada vegada, per la família reial de Grècia.

A primer rengle, asseguts al banc de marbre, el rei Constantí i la seva esposa, la reina Frederica, la princesa Irene, el príncep d'Espanya Joan Carles i la seva esposa, i el príncep Heinrich von Hesse.

«Sobretot, corregiu-nos tots els defectes de pronunciació —m'havien dit els del cor i els solistes—. Volem cantar-ho en un català perfecte.»

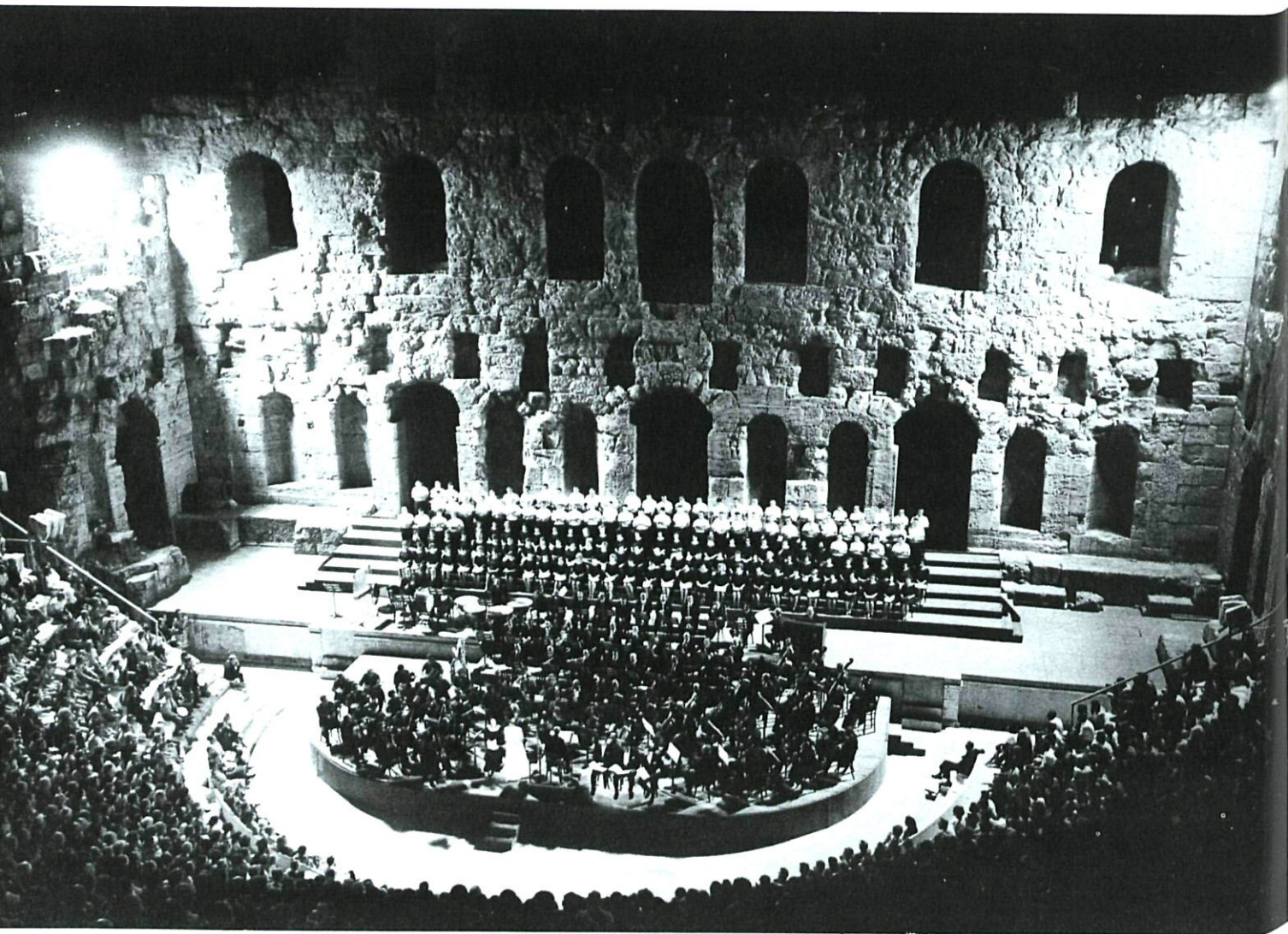
I la princesa Irene s'estigué un dia sola a la graderia, fins a les tres de la matinada, seguint un assaig amb un exemplar d'El **Pessebre** en català.

El rei ens oferí un dinar. I de seguida sabé donar-hi un to tan amistós que, deixant l'anglès convencional, la taula es convertí en una petita Torre de Babel. Hom parlà alemany amb la reina Frederica, anglès o francès amb el rei Constantí i la seva esposa, francès amb la princesa Irene, castellà —i una mica de català— amb el príncep Joan Carles, castellà amb la princesa Sofia, i català entre nosaltres.

Les audicions foren un triomf. En totes dues hagué de repetir-se el «Glòria» final, cosa que, fins aleshores, no havia passat mai.

A l'intermedi de la segona, Casals es trobà molt fatigat. «Vol que allarguem la pausa?» —«No, no cal.» Puja al pòdium i, «així que m'he posat davant la partitura —explicà, després, al metge que el rei li envià a l'hotel— m'ha vingut una gran respiració fonda que m'ha envigorit a l'instant». Agafa la batuta i comença amb tanta energia que, amb un cop, se li trenca. Queda amb un bocí a la mà, però segueix dirigint amb entusiasme. «Canteu! —crida als músics i al cor—. Canteu sense por!» Mentre l'obra continua, un músic cull el tros de batuta que ha caigut a terra, i l'hi dona. Casals, sense parar de dirigir, compara, ràpid, els dos trossos, es queda el més llarg, i deixa caure l'altre. «Jo sabia —em

diu aquest músic, quan l'obra ha acabat—, que Casals era el millor violoncellista del món, però no sabia que fos el déu de la música.»

A L'OMBRA DEL CANIGÓ

Sant Miquel de Cuixà. Dues memorables audicions en català, per l'Orfeó Català, l'Orquestra de Toulouse, i solistes catalans excepte Olga Iglesias, portorriquenya, que cantà també, naturalment, en la nostra llengua.

La proximitat del lloc on l'obra havia estat creada (Prada). El prestigi i l'ambient del venerable monestir, al peu del Canigó. La presència de l'abat Escarré, tant de temps absent de Catalunya. El fet que ens trobàvem en un edifici que ara era dels monjos de Montserrat. La figura de Casals, tornant, a vuitanta-nou anys, al país del seu exili... tot plegat feia que aquestes audicions tinguessin una vibració i una solemnitat extraordinàries.

L'assaig de Casals durà tres hores. La gent estava meravellada. «D'on treu les energies, aquest home?» La primera audició se celebrà l'11 de setembre.

Fou com un romiatge.

El Pessebre, cantat en aquella nau austera, amb els executants posats on hi ha l'altar, fou escoltat amb una unció gairebé religiosa. Ningú dels qui hi érem no oblidarà mai aquella manifestació d'entusiasme del final.

El miler de persones que no havien pogut entrar i escoltaren l'obra per altaveus, al claustre, damunt

A Atenes, a l'Amfiteatre al peu mateix del Partenó, aquest gran conjunt grec es disposa a cantar El Pessebre en català, dirigit per Pau Casals, amb l'assistència de la família reial de Grècia.

el lleu fons musical d'una pluja fina, irromperen en el temple. S'ajuntaren als de dintre per aclamar l'obra, els autors i els artistes, i acabaren amb aquell **Violai** que fonia en un mateix homenatge Pau Casals i l'abat Escarré, les dues grans personalitats absents del país, i estimades. Amb aquells actes, l'abat de Montserrat realitzava el seu darrer contacte vivent amb Catalunya.

1967

Omaha (Estats Units). Una audició en anglès per l'orquestra i el cor de la ciutat. Els solistes foren escollits pel Mestre, Olga Iglesias, Betty Allen, contralt nord-americana, de color, Paulino Saharrea, el tenor mexicà que estrenà l'obra, Pablo Elvira, baríton portorriqueny, i el baix nord-americà, de color, Warfield. Pau Casals no hi pogué assistir. Dirigi l'obra Robert Wagner.

ORATORI DE LA PAU

Ginebra. Una audició en català, amb l'Orfeó Català i l'Orquestra Lamoureux, de París —amb la qual va fer el seu debut com a violoncellista el Mestre—. Tots cantaren en la nostra llengua. L'audició és el coronament de la Conferència Internacional Pacem in Terris II.

Pau Casals no hi pot assistir. Envia un missatge, que és llegit abans de l'audició, i designa que l'obra sigui dirigida pel seu germà Enric.

Warfield em presenta Luther King, figura prominent de la conferència, amic de Pau Casals, i parlem d'**El Pessebre**, que ja coneix. Em diu la *iHusió* que li fa sentir-lo en la seva llengua original i que en el programa, que publica tot el text en cinc idiomes, el seguirà en català, ajudant-se amb la traducció anglesa.

L'audició fou magnífica, i l'obra obtingué una acollida fervorosa. Emocionava veure tantes persona-

litats internacionals aplaudir amb tant d'entusiasme una obra catalana.

Acabats el concert i la recepció que oferí el govern suís, Grau, de l'Orfeo, digué al seu president, Maragall: «Què voleu! Quan jo escoltava l'Orfeo i els solistes, un negre, un grec, una anglesa, una portorriquenya i un català, és a dir, una Societat de Nacions, cantar en la nostra llengua, aquí, a Ginebra, davant un públic internacional... No sé com dir-ho! Sentia una olor de farigola...!»

EN LA LLENGUA ORIGINAL

San Juan de Puerto Rico. Una audició en català, dirigida per Pau Casals, amb l'orquestra del seu Festival, el cor del Conservatori de Puerto Rico, i els solistes habituals, coneixedors de l'estil del Mestre.

L'obra, que ja s'havia donat en anglès, és aclamada ara en la nostra llengua. El públic és de parla castellana o anglesa, per la gran afluència de nord-americans al Festival Pau Casals. En el programa hi ha el text en català, en castellà, traduït pel professor Alfredo Matilla, i en anglès. L'audició es celebrà al Teatre de la Universitat de Puerto Rico, amb un gran èxit.

UN CRIT DE «PAU!» A WASHINGTON

Washington. A desgrat que ja s'hi havia donat una audició d'El Pessebre, a la qual Casals no havia anat «a causa del fred», el vice-president dels Estats Units, Mr. Humphrey, anà personalment a Puerto Rico a sol·licitar una altra audició. Aquesta era per tal de commemorar a la capital de Nord-Amèrica el vint-i-dosè aniversari de la fundació de les Nacions Unides, i la sessió fóra a benefici de la Delegació de l'ONU a Washington.

Casals hi accedí. Aleshores Humphrey li digué que el

president Johnson es proposava d'oferir-li un sopar d'homenatge a la Casa Blanca. Casals refusà dient que l'acceptació tindria l'aire d'una adhesió a la política del president, i ell no estava d'acord amb la guerra al Vietnam. Humphrey, bon diplomàtic, coneixedor del caràcter de Casals, digué aleshores que el gran sopar, de mil comensals, podia celebrar-se en un saló del Washington Hilton, que és allà on Casals s'estatjaria, i el concert al Constitution Hall, la sala més gran de Washington, amb una cabuda per a 4.000 persones.

Abans de començar el concert, Humphrey, que vol fer una presentació del Mestre, és al camerino. Al carrer hi ha una manifestació contra la guerra al Vietnam, en la qual participen milers de negres. Al cor d'El Pessebre hi ha una cinquantena de cantaires de color.

Casals està tan fatigat pels assaigs que ha hagut de fer i per les visites que ha rebut que jo li aconsello que faci dirigir la primera part per Schneider. «Deixi'm provar...», diu. L'ajudem a alçar-se de la cadira i camina amb dificultat cap a l'escenari. «Cada cama em pesa dues tones...» em diu en veu baixa, perquè no ho senti Marta. Però entra a l'escena, i l'ovació clamorosa que li fa tot el públic, així que el veu, el transforma. Puja a la tarima amb pas segur, i dirigeix amb energia. Amb uns binocles li mirem el rostre, que veiem de perfil, contret, enèrgic, vivent, i la boca s'obre sovint, per fer un crit als músics. Quedem tranquils. És el Casals de sempre!

L'audició és esplèndida. I, en acabar-se, es produeix un fet extraordinari. En plena ovació, i quan Casals baixà del pòdium i travessava l'escena per retirar-se, una corista negra, joveneta, prima i esvelta, saltà de l'estrada on era el cor, passà ràpida, enmig de l'orquestra i sortí davant el Mestre. Aquest va deturar-se. La noia li prengué les mans, les hi besà i féu el gest d'agenollar-se. Casals li ho impedí prenent-la pels braços, l'alçà dreta i l'abraçà.

El públic, trasbalsat per aquell acte inesperat, d'efecte espontani, aplaudia i cridava mentre, abraçats, Casals i la joveneta es besaven plorant.

Després del concert hi ha el sopar d'homenatge. Una taula presidencial, i mil persones distribuïdes en 144 taules rodones, il·luminades amb espelmes. Hi assisteixen 77 ambaixadors. En el programa de la festa —on hi ha el nom de tots els comensals, amb el número de la taula que ocupen— damunt la portada només ressalta el segell de les Nacions Unides, gravat en or. A dins, una endreça a Pau Casals signada per Arthur J. Goldberg, representant permanent dels Estats Units a l'ONU. Els mots dedicats a mi són signats per Joseph J. Sisco, del Secretariat d'Estat. L'un i l'altre parlen dels «dos artistes catalans».

Després dels discursos protocolaris, Casals clou l'acte amb un parlament ple d'humor i d'emoció. Quan som a la cambra li recordo l'episodi de la jove corista negra. «És un dels triomfs més emocionants d'El Pessebre —em diu. Amb el seu gest espontani, aquesta noia ens ha demostrat que és, evidentment, un missatge de pau.»

San Salvador. Una audició, en català, a El Salvador, on el Mestre es traslladà en avió des de Washington, amb els mateixos solistes que havien actuat a la capital dels Estats Units. **El Pessebre** inaugurà el festival de música que acabaven de crear en aquell país.

A LA CAPITAL DEL PRINCIPAT

Barcelona. Quatre audicions seguides, en català, al Palau de la Música Catalana. Les gestions que havia començat Fèlix Millet foren continuades amb èxit per Joan Anton Maragall, que aconseguí la realització d'aquell desig de Catalunya.

L'expectació que produí l'anunci fou extraordinària,

i l'èxit que obtingueren les quatre sessions, sense precedents.

L'Orquestra de Barcelona, preparada pel Mestre Enric Casals, l'Orfeó Català, que ja coneixia l'obra, preparat pel Mestre Lluís M. Millet, els solistes Olga Iglesias, Raimon Torres, Montserrat Aparici, Jaume Baró i Josep Simorra.

La direcció general de l'obra, en les quatre audicions, anà a càrrec d'Enric Casals. Les sessions foren magnífiques. Pau Casals que ja havia dit: «**El Pessebre**, en ésser cantat per les veus catalanes del gloriós Orfeó Català, sembla que hagi pres, definitivament, en la seva expressió més íntima, el seu veritable caràcter», envià un missatge en el qual expressava l'emoció que li produïa que es donés a Barcelona l'obra que havia compost «pensant en Catalunya».

1968

Xicago. Una audició, en anglès.

DAMUNT LA SANG DE LUTHER KING

Memphis. Dues audicions, en anglès, sol·licitades per Coretta King, a la ciutat on fou assassinat el seu marit, el doctor Luther King. Gairebé damunt la seva sang, foren cantades dues audicions de l'obra que l'apòstol negre estimava, i que darrerament havia sentit en català a Ginebra.

El pare Lobo, monjo de Montserrat, que assistí a les audicions de Memphis, em va escriure: «El Mestre ha dirigit amb el vigor i la inspiració de sempre.» Pau Casals va enviar-me el programa. Damunt la primera pàgina hi havia escrit: «Estimat Joan: En cap audició d'El Pessebre he vist plorar tant! Abraçades!»

EN EL SEU ESCENARI NATURAL

Israel. Una audició, en anglès, a Jerusalem, i una altra, també en anglès a Cesarea. **El Pessebre** ha arribat al seu escenari natural.

El mateix dia que he d'agafar l'avió, a Barcelona, rebo un telegrama de Pau Casals, des de Nova York: «Porti un tamborí.» És el problema que tenim amb les orquestres estrangeres. L'endemà, entro a la cambra de l'Hotel King David, de Jerusalem, tocant, en el tamborí, el tema de la sardana amb què comença **El Pessebre**. «Shalom, Mestre!»

L'audició de Jerusalem es celebra a la Casa del Poble, una sala moderna, per a 3.000 persones. El programa, amb explicacions en anglès i en hebreu, publica tot el text d'**El Pessebre** en català.

A la sessió hi assisteixen el cap del govern, Golda Meir, i quatre ministres. Els aplaudiments, al final, són tan persistents, que Pau Casals es creu obligat a parlar per expressar el seu agraïment. No pot, i ha d'acontentar-se amb enviar petons al públic, que l'aclama amb entusiasme. La premsa de la ciutat —en hebreu, en anglès, en castellà, en francès, en italià, en alemany, en romanès— en parlar del concert coincideix a dir: «Compositor de veritable grandesa. Director d'orquestra eminent que ha sorprès tothom per la seva energia.» Casals tenia, aleshores, noranta-dos anys. A la sortida de la sala la gent comentava: «Mai no s'havia vist a Jerusalem una emoció semblant!»

A Cesarea, les sis mil persones que omplien l'amfiteatre a l'aire lliure, construït per Herodes el Gran davant del mar, aplaudiren l'obra amb el mateix entusiasme.

A Jerusalem, entre el públic hi havia hagut alguns catalans joves que venien de treballar en un kibutz, i dos monjos de Montserrat. A Cesarea, el català que hi havia donà fe de vida. Entre les aclamacions de la gentada que s'atapeïa davant l'estrada, cri-

dant: «Casals! Casals!» sobressortí, potent, un: «Petons de Catalunya!» que ens impressionà.

En anar-nos-en, Casals, mirant el cel, em diu: «No s'ha fixat que la lluna no s'ha mogut, aquest vespre? Està en el mateix lloc que en començar el concert.» «Potser —li contesto— ha volgut escoltar-ho i veure-ho tot».

«FOU PENSANT EN EL NOSTRE PAIS...»

Dues noves audicions, en català, al **Palau de la Música Catalana**. Orfeó Català, Orquestra de Barcelona, i els mateixos solistes que la vegada anterior, excepte el baríton, que en aquesta ocasió fou Francesc Chico. La direcció general de l'obra a càrrec del mestre Lluís M. Millet.

A desgrat que són ja l'audició que fa cinc i la que fa sis a Barcelona, en el termini de dos anys, el públic acull l'obra amb el mateix entusiasme que en les audicions anteriors, i aplaudeix les sessions magnífiques, que tornen a tenir l'aire de grans solemnitats.

Casals envia un missatge especial, que és reproduït, en manuscrit, al programa: «Composta lluny del nostre país —diu— fou pensant en ell que vaig sentir la música. En plena guerra mundial va sortir-ne un cant a la pau.»

TORNADA A MÈXIC

Guadalajara (Mèxic). Una audició, en català, que constitueix un gran triomf per a Pau Casals i per a **El Pessebre**. La presència de molts catalans dóna una vibració especial a la festa.

EN EL COR DE CASTELLA

Toledo. Una audició en català. Al cor de Castella,

La presidència de l'audició d'El Pessebre a Montserrat escolta a peu dret, com tota la gentada, seguint l'exemple que donà el pare abat, el "Glòria" amb què acaba l'obra.

D'esquerra a dreta: Joan Anton Grau, senyora de Riera Sala, Rossend Riera Sala, ex-abat de Manila Bernat López, abat Gusi, abat de Montserrat Cassià M. Just, Joan Anton Maragall i Noble, Joan Anton Maragall i Garriga, senyora de Maragall, Joan Alavedra, senyora d'Alavedra, senyora de Macià Alavedra i Macià Alavedra.

ALGUNS
DELS IDIOMES
A QUÈ HA ESTAT
TRADUÏT
EL PESSEBRE

86

*Angels and
Shepherds:* Glory to God! Glory to God!
Glory sing to God in the highest.
Glory to God and to all creatures.
Peace to the earth,
Ever free the world from sin.
War shall disappear forever.
Peace to all men!
Peace to all men of good will!

Angel: -Peace to all men!
Peace to all men of good will!

All: -Peace!

Anglès

**Αγγελοι και
Ποιμένες :* Δόξα ἐν ὑψίστοις ! Δόξα ἐν ὑψίστοις !
Τὸν Κύριο αἰνεῖτε ἐν τοῖς ὑψίστοις !
Δόξα Σοι, Κύριε ! Ἐπὶ γῆς Εἰρήνη !
Λυτρώθηκε γιὰ πάντα τώρα ὁ κόσμος
ἀπ' τὸ Κακό. Κι ὁ πόλεμος γιὰ πάντα
θ' ἀφανιστῆ. Εἰρήνη ! Εἰρήνη ! Εἰρήνη !
Εἰρήνη στοὺς καλοὺς τῆς γῆς ἀνθρώπους !

**Ἄγγελος :* Εἰρήνη στοὺς ἀνθρώπους !
Εἰρήνη στοὺς καλοὺς τῆς γῆς ἀνθρώπους !

**Ὅλοι :* Εἰρήνη ! Εἰρήνη ! Εἰρήνη !

Grec

— *Gloire à Dieu ! Chantons ! Gloire au*
[plus haut des cieux !
— *Gloire à Dieu et à toute créature !*
— *Paix à la terre !*
— *Plus jamais de péché !*
— *Plus jamais de guerre !*
— *Paix aux hommes de bonne volonté !*

Les anges :
— *Paix à la terre !*

Les hommes :
— *Plus jamais de guerre !*

Les hommes et les anges :
— *Plus jamais de péché !*

Une voix dans le ciel :
— *Paix aux hommes de bonne volonté !*

Francès

חלק 3

באריטון	תמונת הכניסה לאיבוס
מקהלה	דמעות התינוק ישו
טנור	בואם של הרועים ושלושת המלכים
סופראן, אלט, טנור, באריטון, באס, מקהלה	מנחותיהם של הרועים
סולנים ומקהלה	הושענא
סולנים ומקהלה	הדרת כבוד (גלוריה)

Hebreu

Слава Богу! Слава всему живущему!
Мир на земле!
Пусть не будет греха!
Пусть не будет войны никогда!
Мир всем людям!
Мир людям доброй воли!

Ангел:

Мир всем людям!
Мир людям доброй воли!

Солист:

Мир!

Rus

– Frieden denen, die guten Willens sind!

Die Engel:

– Frieden auf Erden!

Die Männer:

– Nie wieder Krieg!

Männer und Engel:

– Nie wieder Sünde!

Eine Stimme vom Himmel:

– Frieden denen, die guten Willens sind!

Frieden!

Alemany

87

Gloria:

— *Lodato sia Iddio su nei cieli!*
— *Gloria a Dio, e ad ogni creatura!*
— *E pace sia in terra!*
— *Mai più nessuna guerra!*
— *Mai più nessun peccato!*
— *E pace agli uomini di buona volontà!*

Gli angeli:

— *E pace sia in terra!*

Gli uomini:

— *Mai più nessuna guerra!*

Uomini ed angeli:

— *Mai più nessun peccato!*

Una voce, dal cielo:

— *E pace agli uomini di buona volontà!*

Italià

¡Gloria a Dios! ¡Cantemos! ¡Gloria en la altura!
¡Gloria a Dios y a toda criatura!

¡Paz en la tierra!

¡Nunca otra guerra!

¡Nunca pecar!

¡Paz a los hombres de buena voluntad!

Los ángeles:

— ¡Paz en la tierra!

Los hombres:

— ¡Nunca otra guerra!

Hombres y ángeles:

— ¡Nunca pecar!

Una voz en el cielo:

— ¡Paz a los hombres de buena voluntad!

Todos:

— ¡Paz!

Castellà

Angyal: Az egekből ezernyi dallam csendül.

Angyalkar: A tündöklő éjszakában a csillagok kihűnytak és a menny varázsa árad szét a földön.

Angyalok, pásztorok: A testvéri karok egymásba fonódnak. Királyok és pásztorok szorosan összefogóznak és tiszta imára nyílnak az ajkuk: Dicsőség Istennek, dicsőség Istennek! Dicsőség Istennek a magasságban! Dicsőség Istennek és minden teremtménynek! Békét, békét a földnek! Soha többé vétkeket, soha többé háborút! Béke minden embernek, béke minden jóakartú embernek!

Angyal: Béke minden jóakarató embernek!

Mind: B é k e !

(Fordította Gebora Béla)

dintre la Catedral de Toledo, quatre mil persones aclamen una obra catalana musicada per Pau Casals, i cantada per l'Orfeó Català. Els solistes foren els mateixos de Barcelona, excepte la soprano, que aquesta vegada fou Carmen Bustamante. El director, amb l'Orquestra Nacional, fou Frühbeck de Burgos.

L'obra, que fou donada per primera vegada sense cap descans, va fer tanta impressió, que, tot i estar prohibit d'aplaudir dintre d'un temple, el públic, al final del «Glòria», s'alçà en massa i aplaudí durant alguns minuts. El programa publicava el text íntegre d'*El Pessebre* en català, i el mestre Frühbeck, a l'assaig, s'havia adreçat als cantaires de l'Orfeó en la nostra llengua.

L'ALT LLOC AL QUE ANAVA DESTINAT

Montserrat. Una audició, en català. Quan amb Casals treballàvem en *El Pessebre*, a Prada, la nostra il·lusió màxima era que algun dia poguéssim sentir-lo a Montserrat. El destí ho volgué altrament, i els Reis Màgics que jo havia vist baixar del Canigó no trobaren el Naixement fins a Acapulco. L'obra arribà a Montserrat després d'haver corregut molt de món. Així i tot, -tant el Mestre com jo volguérem declarar públicament la nostra intenció, i jo vaig fer-ho en un article publicat en el programa, i Pau Casals en unes paraules que, encapçalant-lo, foren reproduïdes en manuscrit. «Vull dir-vos amb joia, amb emoció i amb una profunda enyorança —deia— que, amb aquesta audició, *El Pessebre* s'integra a l'alt lloc a què anava destinat en crear-se. A Montserrat! Esperit i cor de Catalunya.»

A l'audició, presidida pel pare abat Cassià M. Just, hi assistiren de cinc a sis mil persones. L'Orfeó Català, l'Orquestra de Barcelona i els solistes catalans que l'havien cantat a Toledo, foren dirigits pel mestre Lluís M. Millet, que donà l'obra, també, sense interrupció.

La majestat del quadre, la bonança de la nit, el

silenci absolut, emocionat, d'aquella estesa de gent asseguda a l'aire lliure, mirant fitament cap al conjunt, il·luminat, que feien els executants, la claredat amb què arribaren els matisos més delicats de les paraules i de la música, varen fer-ne una sessió inoblidable.

A l'Hosanna, en el moment que el baix Raimon Torres clamà aquell poderós: «Glòria a Déu!», el pare abat es posà dret. Tot el públic va seguir-lo. I així fou escoltat, en la penombra d'aquella plaça emmarcada de cims, tot el grandios cor final, fins al crit de «Pau!» amb què acaba l'obra.

UNA PARTITURA ENLAIRE

Madrid. Tres audicions, en català, al Teatro Real. Orfeó Català, Orquestra Nacional, i els solistes habituals. Direcció: Frühbeck de Burgos.

Les dues primeres, per a públic d'abonament, tenen èxit. La tercera, per a públic lliure, diumenge al matí, és triomfal.

EXITS I HONORS

A **Guadalajara (Mèxic)** dues noves audicions en català. Els organitzadors van a Puerto Rico, i s'emporten en avió l'Orquestra del Festival, els solistes per a **El Pessebre** i el Mestre Pau Casals.

La primera audició és en un teatre. La segona en un amfiteatre per a 10.000 persones que, al final de l'obra, aplaudeixen frenèticament.

Les audicions d'**El Pessebre** donen lloc, a totes les capitals, que es tributin els honors màxims al Mestre. Graus de doctor a les universitats, diplomes, medalles, etc. La llista, encara que només fos de les més importants, fóra molt llarga. Per tractar-se de l'última audició que ha fet, detallarem les distincions que ha rebut a Guadalajara: clau de la ciutat, Doctor Honoris Causa de la Universitat, inauguració de la Sala de Concerts Pau Casals, inauguració de l'Escola Pau Casals, inauguració del Parc Pau Casals.

DIFUSIÓ DE L'OBRA

A més: Ràdio París en donà una emissió completa, en català, pel Nadal de 1962. (Audició de Tolosa del Llenguadoc, per l'Orfeó Català.) Els comentaris, excel·lents, foren fets per la senyoreta Boegner, la pianista que guanyà el Premi Txaiowski, a Moscou.

Totes les emissores de televisió (més de noranta) dels Estats Units, passaren dues vegades el film complet de l'audició a l'ONU en anglès. No s'havia fet mai amb cap obra. Quan varen comunicar-ho a Pau Casals, em va escriure: «El músic felicita el poeta amb petons i abraçades.»

Ràdio Barcelona ha donat dues emissions per a tot Catalunya, de l'audició de Sant Miquel de Cuixà, en català, per l'Orfeó Català. La Ràdio i la Televisió de Madrid han donat, també, una de les audicions al Teatro Real.

El text d'**El Pessebre** ha estat traduït al castellà, al

francès, a l'anglès, a l'italià, a l'alemany, al grec, a l'hongarès, al rus i a l'hebreu.

N'han estat donades 57 audicions, 36 en català i 21 en anglès.

El Pessebre ha estat interpretat a 34 ciutats i 14 països.

CATALUNYA TAMBÉ OPINA

E

I violoncel prodigiós de Pau Casals ens ha ofert les notes més emotives i els més perfectes acords.

El seu cor d'artista i de català universal ens ofrena, paraHelament, un missatge de pau, de bonesa i de simplicitat franciscana.

No és endebades que «l'infant del Vendrell no ha abandonat mai el Mestre».

Per això ha fet seu, i més nostre, **El cant dels ocells**.

Per això ha fet universal el pessebre, l'immortal **Pessebre**.

Per això el Nadal és la seva gran festa.

Ramon Muntanyola

Em demaneu uns mots sobre Casals per a la vostra Nadala. No crec que em calgui moure l'encensari elogiós per al català a qui väreig dedicar, fa més d'un quart de segle, el meu llibre **L'Esperit de Catalunya**. Per a mi, Pau Casals és el producte dels que han estat els millors atributs del poble català: el desig de superació constant, la dedicació completa al treball i l'alta espiritualitat. És amb aquests nobles materials que fou bastida la millor part de la nostra història. Quin exemple, als seus norantacinc anys, per als joves que cerquen en horitzons llunyans el que tenen tan a l'abast!

Dr. Josep Trueta

Tinc un record inesborrable de l'única vegada que he vist el Mestre Pau Casals. Fa prop de vint anys. L'església de Sant Miquel de Cuixà, de gom a gom; gent vinguda de diversos països d'Europa i Amèrica. Extraordinari concert, electritzant, que feia vibrar els esperits. Acabat el concert, dins la sagristia em presentaren el Mestre.

—Ah! —em digué—; vós feu el Diccionari, a Mallorca. Creieu, doncs, que en sortirem?

—En sortirem! —vaig respondre.

I Pau Casals em va estrènyer molt fort la mà.

Francesc de B. Moll

Gràcies Mestre!

A una cara del disc, **Sant Martí del Canigó**, notes d'un caminar ferm i vibrant cap a l'esperança.

A l'altra, **El cant dels ocells**, la més bella de les nostres cançons que ens fan reviure la pau de Betlem.

Dues melodies, tretes del cor més viu del nostre poble, són fetes missatge universal de pau i d'esperança, penetrants com foc, pel violoncel de Pau Casals. Ell és el mestre que fa noranta-cinc anys va néixer a les terres tarragonines del Baix Penedès.

Esperança i pau és l'etern missatge de Nadal, i esperança i pau és allò que a tots sembla voler dir l'art de Pau Casals.

Per això, la nadala **El cant dels ocells** és la cloenda obligada de tots els concerts del Mestre, arreu del món.

Per això, **El Pessebre**, l'exponent més genial de la seva creativitat, és un grandió oratori nadalenc. Per això, voldria que aquest missatge artístic arribés a tots els homes com un ressò de Nadal.

Per això, en la intimitat dels dies de Nadal, em plau d'escoltar el disc de la pau i de l'esperança.

Gràcies Mestre!

Dr. Josep Pont i Gol
Arquebisbe de Tarragona

Per a mi, Pau Casals és, sobretot, una mitja dotzena de discos que tinc a casa i que no em canso de sentir: una repetida, inesgotable, genial «resurrec-

Foto: Horace Gill

ció» de Bach, de Beethoven, de Couperin, de Schumann, de Haynd. «Et le rest est littérature», como deia el poeta. En un altre pla, també fa una certa impressió «veure-veure», més que no pas «escoltar» *El cant dels ocells* convertit en «himne» en les cordes tossudes d'un violoncel solitari... Però, més que res, algunes pàgines de Bach...

Joan Fuster

*Pau Casals reposa assegut
en un banc d'una placeta
del vell San Juan de Puerto Rico.*

És proverbial l'hospitalitat amb què Pau Casals i la seva gentil esposa Marta reben els catalans que els visiten. Molt més acollidors són encara quan endevinen que el viatge és exprofés, derivat de rutes per Amèrica. El 1969, en viatge de noces, Lluís Carulla i Font i esposa Núria visiten Pau Casals, portadors de tot el que es pot dir al Mestre sobre la nostra terra. Els acull amb gran cordialitat i els fa lloc a la llotja familiar, en assabentar-se que han trobat exhaurides les entrades del concert que el Mestre donava a Puerto Rico.

El dia 29, el de l'aniversari, seran a casa el Mestre portant el missatge dels qui no hi podrem ser, els nostres fills Artur Carulla i Font i esposa Montserrat, que han previst tocar a Puerto Rico, en viatge de noces i en tan senyalat dia. En la fotografia, Casals llegeix la nadala de 1968, dedicada a Pau Claris.

Als compatriota Lluís i Núria —
molt content i agraït de la seva visita a Puerto Ricar
Pau Casals

Era jo a l'estranger, i l'any 1912 ja em van dir que m'envejaven perquè, vivint jo a Barcelona, podia sentir sovint Casals. Durant la nostra autonomia vaig participar a una comissió on actuava Pau Casals. Jo només li mirava les mans. Avui, voltat ell de vegades pels **grans ventres**, que diria Espriu, el veig incontaminat, demanant la pau.

Jordi Rubió

Sóc quasi negat per a la música, en part a causa de l'exili que em privà de no haver pogut viure amb les meves nétes, musicòloga l'una i pianista l'altra, arran de la seva formació. D'ací que, de Pau Casals, jo n'admiri millor la persona. Vàreig tenir el goig de regre'l i abraçar-lo a Caracas, bo i dient-li: «Mestre, un altre Pau, Pau Vila!» mentre ell em corresponia. Durant unes hores, estigué a tres metres davant meu, bo i fent d'ell fotos a pleret. Em produí gran impressió de tenir tan a l'abast un home, ecumènicament i patriòtica un Home!

Pau Vila

Cal que el foc que il·lumina Pau Casals vagi passant de mà en mà fins a la fi del món: és el sentit de justícia i de llibertat, que ha configurat sempre l'esperit del nostre poble i que igualment és l'origen de les més grans obres de l'art universal.

Tàpies

Qui no ha sentit l'encís de la màgica melodia del **Cant dels ocells**? No costa gaire d'entendre per què Pau Casals se n'ha fet símbol de la terra llunyana.

Tanmateix Pau Casals, esperit superior, no podia limitar-se a un sentiment que, per pregon i per justificat que sigui, no deixa d'ésser això, un sentiment, és a dir quelcom d'humanament primari.

I el sentiment, gràcies a la força de voluntat del

Mestre i als seus esforços d'objectivació, es torna actitud clara i definida, potser dura, però també serena (i sense que el sentiment, al dessota, en pateixi).

El procés es repeteix en els pobles que, ens miren, que, d'antuvi, ens estimen, però després, ultra estimar-nos, ens comprenen. I la feina resta més ben feta.

Gràcies a Pau Casals, perquè ha realitzat la gran síntesi, que només pot dur benefici a la terra que es debat entre la rauxa i el seny.

A. M. Badia i Margarit

Jo voldria subratllar la profunda coherència del Mestre Pau Casals a través del seu missatge artístic i de les seves actituds humanes. Quan l'art arriba a les més altes cimes, és alhora camí de pau, exigència de llibertat i de justícia, és valentia i tendresa, fe i recerca, fidelitat a la terra i obertura a tots els homes i a tots els pobles.

Cassià M. Just

Abat de Montserrat

A parer meu, Pau Casals ha estat i és, en el seu ram, un dels més purs i més alts representants de la nostra civilització —una civilització que, d'altra banda, sembla que s'encamina a una cruïlla decisiva: o revolució o desintegració. Però Pau Casals ha estat molt més que un insuperable intèrpret de música «da camera» —fins ara evasió o potser justificació de les aristocràcies (pres aquest mot en el bon i en el mal sentit). Dolgut en els seus genuïns sentiments de cristià lliure, Casals decidí de posar el seu art i el seu prestigi d'artista al servei de l'home. Per això ha cantat davant les nacions les virtuts salvadores de la pau —pau social i política, ben cert, però sobretot pau de les consciències—; i per això ha trobat l'ocasió i ha tingut la gosadia de predicar, emocionat i sincer, la fraternitat i la

justícia universals a la magnífica caverna ressonant dels poderosos de la terra, al centre mateix des d'on aquests principis són, alhora, proclamats i subrepticiament invalidats i escarnits. Pau Casals ha assumit, així, un apostolat redemptor en un món decadent, d'oligarquies disfressades i de falses democràcies. Heus aquí, penso jo, l'exemple, encara esperançador, que farà perdurable el seu nom entre els homes de bona voluntat

Joan Oliver

Voldria, en aquesta nadala, tot i aprofundint en Pau Casals, cercar un exemple de vida, alhora catalana i universal. El dir d'una vida que, com el cant del rossinyol, unís moltes harmonies en una de tota sola, molts afanys en un sol i bell so. No pas un vibrar de clarinada, ans bé de remor de moltes consciències unides, ben convençudes del feixuc treball que cal fer per tal d'elevant-nos sobre nosaltres mateixos.

I així, fent exemple de la imatge d'un home de noranta-cinc anys, pensem que és un artista que abraçat al seu violoncel escolta la nota creada abans no ho faci cap altra persona. I ell mateix, estimant-la, feta alhora matèria i esperit, vida d'un batejar de cor materialitzat en melodia, no para de dir-se: Que sigui així, en aquest renovat afany, la forma en què els homes ens puguem entendre!

Dr. Pere Domingo

Quan entre els nostres amors més apassionats s'ajunten Catalunya, la Música i la Pau, immediatament un nom ressona dintre nostre: Pau Casals; un nom que és tot un símbol, un exemple, un testimoni.

Dels moments viscuts prop d'ell —en la intimitat de la seva llar o en l'ambient de treball, amb la Coral Sant Jordi— i de les lliçons inoblidables d'aquests contactes, no sabria dir què m'ha impres-

sionat més, si l'artista incomparable o si l'home fidel fins al sacrifici a uns principis.

Ara que celebra gloriosament el seu noranta-cinquè aniversari, a qui hauriem de felicitar?: a Pau Casals o a la Catalunya que s'honora amb un fill tan estimat i admirat?

Oriol Martorell

Pau Casals ha estat, i feliçment continua essent, el millor dels violoncellistes, un gran director, un compositor inspirat, un apòstol de la pau i la germanor, i un gran català que, amb una fidelitat incommovible, ha estat i és, en temps difícils i revolts, un ambaixador del nostre esperit col·lectiu davant la consciència mundial.

Miquel Coll i Alentorn

En el Mestre Casals veiem avui un home encara més gran que la seva extraordinària glòria. L'ha sobrepassada i ha esdevingut un vivíssim signe d'uns conceptes que, si no fos pel Mestre i unes quantes altres personalitats, per desgràcia molt poques, ens semblarien només paraules desades ja per sempre en la plàcida ambigüitat dels diccionaris. En erigir-se en símbol d'unes altres idees, el Mestre Casals ens ha fet un present tan valuós, que l'hem de rebre, si som discrets, donant-li senzillament les gràcies.

Salvador Espriu

Pau Casals ha estat sol·licitat tres vegades a ocupar el pòdium de les Nacions Unides, el suprem organisme internacional.

La primera, per tocar i parlar a l'Assemblea General, a la qual donà, després, el seu Himne d'Enyorança, el nostre «El Cant dels Ocells».

La segona, per dirigir-hi la seva màxima composició musical, «El Pessebre», que fou presentat, amb un parlament, pel mateix U Thant.

La tercera, el 24 d'octubre d'aquest any, prop dels noranta-cinc anys, per a dirigir-hi, amb l'Himne de les Nacions Unides, que li havia estat encarregat, dos concerts de Bach, i per rebre-hi, de les mans d'U Thant, en nom de l'ONU, la Medalla de la Pau. En aquesta sessió memorable donà, també, «El Cant dels Ocells».

U Thant va pronunciar, entre altres, aquestes paraules en concedir la Medalla que fins ara l'ONU només ha atorgat als astronautes que petjaren la Lluna per primera vegada:

«...tenim el molt alt i memorable privilegi de celebrar l'aniversari de la fundació de les Nacions Unides amb el Mestre Pau Casals i els seus pròxims camarades músics i amics...»

«...Casals és un símbol d'una gran obra musical a través de tot el món...»

«El gran poeta Auden i Casals han acceptat l'encàrrec de l'ONU i han portat la seva generositat a fer donació dels royalties del seu Himne a l'Escola Internacional de les Nacions Unides.»

«Pau Casals ha consagrat la seva vida a la veritat, a la bellesa i a la Pau. Tant com l'home el geni artista, vostè personifica els ideals simbolitzats per aquesta Medalla a la Pau que les Nacions Unides li ofereixen amb profund respecte i admiració.»

L'Assemblea, dempeus, ovaciona el Mestre que agraeix l'homenatge amb el parlament que queda extractat en un altre lloc d'aquesta Nadala.

OLIBA, APÒSTOL DE LA PAU

P

au Casals ha evocat la figura del nostre gran abat-bisbe Oliba davant les Nacions Unides. I ha destacat especialment la seva obra com a pacificador. És just, doncs, que ara, en ocasió del mil·lenari de la seva naixença, examinem en què va consistir aquesta obra.

ELS MESTRES D'OLIBA

Entre els homes que més degueren contribuir a la formació i a la vocació d'Oliba, cal destacar-ne tres: sant Pere Ursèol, el dux de Venècia retirat a Cuixà que havia baratat el 978 l'esplendor de la cort adriàtica per la pau i la vida obscura en el monestir pirinenc, on moriria deu anys després quan Oliba tenia disset anys; l'abat Garí, qualificat d'àngel o home celestial, que governava Cuixà des del 965 i estava plenament imbuït de l'esperit de Cluny, factor important en la pacificació d'Europa en els segles X i XI; i el comte-bisbe Miró Bonfill, oncle d'Oliba, home de gran cultura i de gran bondat, testimoniada pel sobrenom amb què és distingit i per altres fets de la seva vida i especialment per haver conjurat, no amb les armes (que podia prou esgrimir) sinó amb l'oració, una amenaça armada del seu cosí germà el comte Borrell de Barcelona que, en un temps incert anterior al 979, havia acampat amb el seu exèrcit a la muntanya de Sant Patllari, en els confins dels comtats de Girona i Besalú.

Oliba podrà beneficiar-se del seu ensenyament i del seu consell fins als seus tretze anys puix que el comte-bisbe va morir el 984.

LA RUTA D'OLIBA

Oliba completarà la seva formació sens dubte a Ripoll i a Cuixà.

Esdevindrà comte de Berguedà i Ripollès el 988, als disset anys; novici de Ripoll el 1002 als trenta-

anys; monjo profès l'any següent; abat de Ripoll i de Cuixà el 1008, als trenta-set anys; i bisbe de Vic el 1017 com a coadjutor, als quaranta-sis anys, i l'any següent com a titular.

LA SEVA TASCA PACIFICADORA

Revestit de l'experiència i l'autoritat que l'exercici dels seus càrrecs temporals i espirituals li ha conferit, ara podrà Oliba dur a terme una tasca eficaç de pacificació que deu haver iniciat ja abans sense que els testimonis ens n'hagin arribat.

El 1019 posa pau entre el comte Hug d'Empúries i la comtessa Ermessèn de Barcelona, tutora del seu fill el comte Berenguer Ramon I, que estan contrapuntats en relació amb l'alou d'Ullastret.

El 1020 reconcilia el mateix Hug d'Empúries amb Jofré de Rosselló.

Vers el 1023 gestiona l'avinença entre l'arquebisbe i el vescomte de Narbona, i alhora la dels comtes Guifré de Cerdanya, Guillem de Besalú i Hug d'Empúries. El mateix any posa pau entre l'esmentada comtessa Ermessèn i el seu fill el comte Berenguer Ramon, i tot seguit entre aquest mateix comte i els de Cerdanya i Besalú, germà i nebot d'Oliba.

Més tard, poc abans del 1035, el mateix Oliba, com a bisbe de Vic, es pacificà generosament amb Bernat de Gurb, en el llarg i enverinat litigi de les esglésies d'aquesta localitat.

Poc abans del 1043 aconsegueix la reconciliació entre la comtessa Ermessèn i el seu nét Ramon Berenguer I; i vers el març de l'any següent restablia la pau entre aquest i la seva muller Almodis d'una banda, i el vescomte Udaldar i el bisbe Guíslabert de Barcelona per l'altra, enfrontats en una dura i complicada baralla.

(Gravat gentilesa de Serra d'Or)

*Monestir de Cuixà d'on fou abat i on va morir Oliba.
Cuixà, Montserrat, Ripoll i Vic van estretament lligats
al fundador de la "Pau i Treva de Déu".*

LA INSTITUCIÓ DE LA TREVA DE DÉU

La pau entre els poderosos beneficiava els humils que eren les víctimes principals de les lluites entre aquells, però Oliba va creure que calia fer alguna cosa més que esforçar-se cas per cas, en l'evitació de conflictes: calia crear un clima de pau i dictar unes mesures pràctiques i realistes que el difonguessin i consolidessin. Això fou aconseguit amb la institució de la treva de Déu.

En una data indeterminada, però que sembla que cal col·locar vers 1021-1022, els bisbes Berenguer d'Elna i Oliba de Vic van establir que cap habitant del comtat de Rosselló i del bisbat d'Elna no assaltés el seu enemic des de la posta de sol del dissabte a la sortida de sol del dilluns a fi que tothom pogués complir amb els deures del dia dominical; que ningú no assaltés de cap manera els clergues i monjos que anessin sense armes, ni aquells homes que amb llurs famílies anessin o tornessin de l'església; que ningú no gosés assaltar ni violar les esglésies ni les cases posades dins un circuit de trenta passes d'aquelles. «Constituïren aquest pacte o treva, segons es llegeix, perquè, prescindint de la llei divina i de la religió cristiana, abundava la iniquitat, i la caritat es refredava.»

Aquesta iniciativa d'Oliba i Berenguer ha d'ésser inscrita dins el moviment que cercava de normalitzar la vida civil i religiosa a Europa, tan pertorbada per les guerres privades i la corrua de crims, depredacions, sofriments i misèries que les acompanyaven, i que sembla iniciar-se el 989 amb el concili celebrat a Charroux, prop de Poitiers. L'any següent a Charroux era celebrat a Le Puy en Velay, una nova assemblea, amb participació de laics, amb una finalitat semblant. L'especial relació que Le Puy va tenir amb Elna i amb altres diòcesis catalanes va facilitar probablement l'expansió vers Catalunya del moviment per la pau iniciat al cor de França.

El camí fet des de Charroux en la trentena d'anys subsegüents no sembla haver estat de gran eficàcia. Fou Oliba qui, de primer vers 1021-1022 i després el 1027, convertiria el que era una vaga aspiració vers la pau en unes mesures pràctiques, concretes i de possible realització, i tindria prou tenacitat i prou autoritat moral per a mantenir-les, desenvolupar-les i difondre-les a través de territoris cada vegada més dilatats.

DESENVOLUPAMENT I EXPANSIÓ

El 16 de maig del 1027 a Toluges, Oliba presidia un sínode, en absència del bisbe d'Elna Berenguer de Gurb, i ratificava els estatuts promulgats anteriorment pels dos bisbes en termes que ens han estat conservats per les actes de la reunió. A partir d'aquest moment les disposicions semblen haver obtingut una efectivitat substancial perquè ben aviat veiem com s'inicia la seva expansió.

El 1030 un sínode reunit a Vic estenia la pau i treva des del vespre del dijous al matí del dilluns i protegia també els que acudissin als mercats.

El 1033 un altre sínode de Vic guanyava encara un dia per a la pau perquè feia començar la treva el vespre del dimecres i estenia la protecció als pagesos i llurs cases, collites, bestiar i eines; establia també les treves de temps per a tot l'advent, la quaresma, les pasqües, les quatre tèmposes i vint-i-cinc festes anyals i llurs vigílies; i prohibia que durant les treves hom promogués divisions o alcés forteses.

DEFINITIVA EFICÀCIA I EXEMPLARITAT

Aquesta obra crescuda i desenvolupada a Catalunya s'expandiria fora de les nostres fronteres en el sínode de Niça del 1041. L'arquebisbe Raimbau d'Ar-

les, amic d'Oliba almenys des del concili de Narbona de 1031-1032, hi establí la treva del dijous al dilluns. La presència a la reunió de Niça de sant Odiló de Cluny permetria que, a través del moviment cluniacenc, la idea es difongués per tot Europa. El concili de Narbona del 1054, vuit anys després del traspàs d'Oliba, representaria la generalització de les treves de temps.

Tot això no vol dir que aquestes mesures, inspirades pel nostre gran abat-bisbe, acabessin amb les guerres privades i amb el ròssec de malvestats que comportaven, però és indiscutible que van significar un començament eficaç en la tasca de fer entrar el món feudal en una regulació de les relacions entre els individus i els grups humans dins el marc dels estats nacionals.

Ara que el món està compromès en la tasca tan àrdua de crear un ordre internacional que reguli les relacions entre aquells estats i faci impossibles les guerres, és de gran interès l'evocació de la tasca pacificadora del gran català que la Providència ens enviava ara fa mil anys.

LA PAU I TREVA I LA NAIXENÇA DE LES NOSTRES CORTS

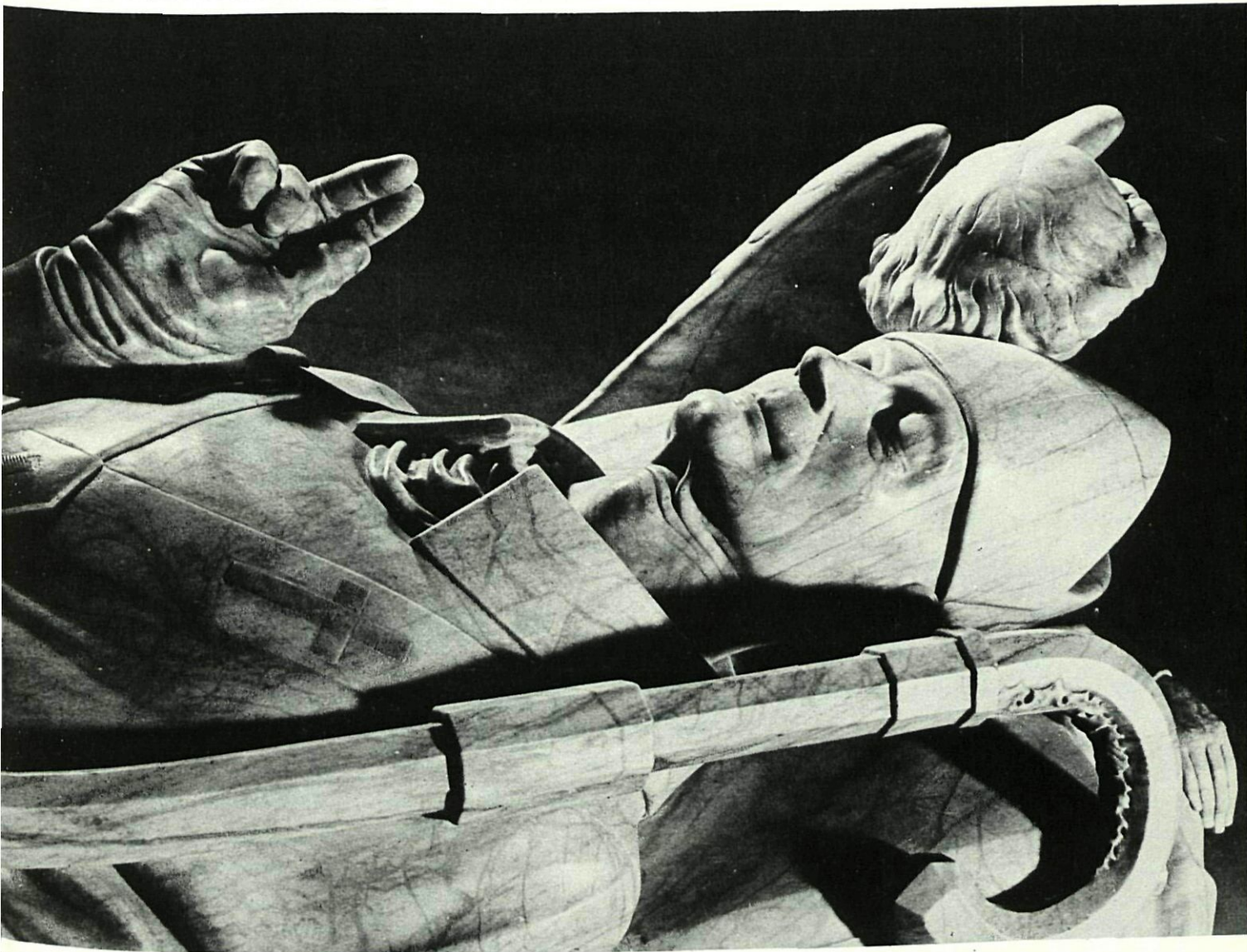
Les assemblees reunides a casa nostra per a la institució i promulgació de la pau i treva van esdevenir aviat el germen de les nostres Corts amb tot el que comportaven de sistema representatiu i en certa manera democràtic.

Per esglaons successius, el 1064, el 1118 i el 1131, aquelles reunions van acostant-se a la fórmula definitiva. El 1192 ja hi figuraran els tres braços: eclesiàstic, nobiliari i popular. I el 1214 ja rebran el nom de Corts.

En menys de dos segles, i gràcies a l'impuls inicial que hi donà Oliba, hom havia passat d'uns aplecs restringits quant a participació, facultats i jurisdicció territorial, a unes Corts amb tota la plenitud que podrà testimoniar la Baixa Edat Mitjana.

Miquel Coll i Alentorn

Estàtua jacent de l'abat Oliba a Montserrat.

Bon any Nou i que Déu us beneexi!

Pau Casals

“Com un do a Catalunya”, altra vegada:

FUNDACIÓ PAU CASALS

Quan estava ja totalment impresa aquesta nadala i a punt de relligar, celebrem una conversa telefònica amb Pau Casals i ens assabentem de la bona nova (que hem pregat de poder anunciar i hem estat autoritzats de fer-ho), que el Mestre crea, a casa nostra, la Fundació Pau Casals en pro de la cultura.

LL.C.

DEDICACIÓ D'AQUESTES NADALES

1967 - JOAN I EL CAÇADOR

(1.200 exemplars)

Dedicada al "*Rei Amador de la Gentilesa*"

1968 - PAU CLARIS

(1.200 exemplars)

Mossèn Sanabre acabava de descobrir, a la Biblioteca Nacional de París, el parlament que va pronunciar el dia 11 de setembre de 1640, tot just ocorregut el Corpus de Sang, el canonge Pau Claris a l'Assemblea dels Tres Braços de la Generalitat de Catalunya, institució de la qual Claris era president en aquella hora tràgica de la història de la nostra terra.

1969 - FERRAN SOLDEVILA

(6.000 exemplars)

"Una vida entregada al país".

És un extracte de les memòries, llavors inèdites, que Edicions 62 després publicaria amb el títol *Al llarg de la meua vida*.

Fou una gentilesa de Soldevila i de l'editorial 62 i un homenatge a l'eminent historiador.

1970 - CENTENARI DEL NAIXEMENT

D'ENRIC PRAT DE LA RIBA

(10.000 exemplars)

Biografia essencial de Prat. Cronologia de la seva vida. Obra col·lectiva a Prat. Prat vist pels homes del seu temps.

1971 - NORANTA-CINQUÈ ANIVERSARI DE PAU CASALS

(13.000 exemplars)

Com les anteriors Nadales, s'envia als amics i als socis d'Òmnium Cultural que, coneguts o no, els considerem també com a bons amics.

La llibreria circulant "Cultura en Ruta" d'Òmnium Cultural ens n'ha demanat una edició a part, limitada, per a facilitar-la, a cost estricte, als qui no essent d'aquells amics, habitualment s'interessen per aquestes nadales. Palau Dalmasas. Carrer Montcada, 20. Telèfon 319 80 58.

Volem donar les gràcies als següents col·laboradors, que han ajudat amb eficàcia a la confecció d'aquesta nadala en circumstàncies que han demanat un esforç de la seva part:

Josep Tremoleda i Roca

Robert Rodergas i Pagès

Andreu Morta i Mora

Aureli Vendrell i Morant

Enric Bahí i Guasch

Angela Sicart de Mulà

Lluís López del Castillo

SARRIO, C.A.P.

EDIGRAF, S. A.

Reprocolor LLOVET

Relligador J. J. BOADA

